

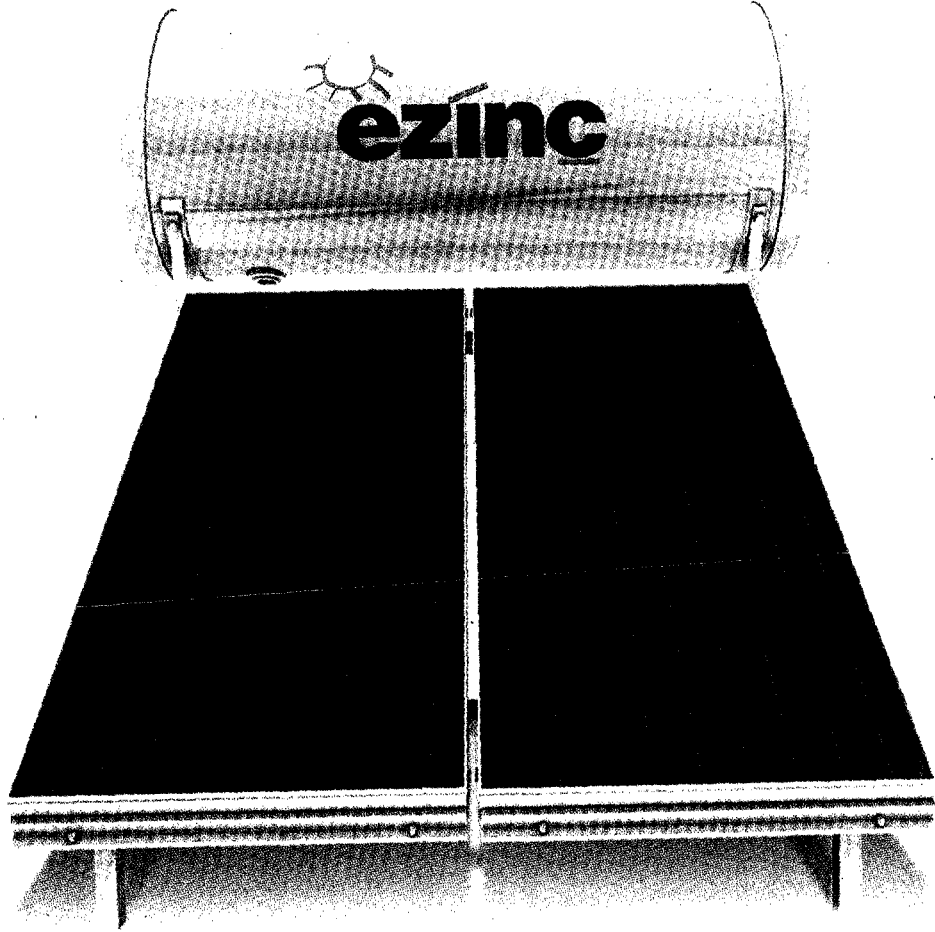
GÖKBAYRAK

Doğu Türkistan Kültür ve Dayanışma Derneği Yayını-Kayseri

GÜNEŞ ENERJİSİ KULLANIN

Bugünün gerçekleri yarının masalı olmasın!

**Ezinc Güneş Enerjisi ile % 100 doğal,
24 saat kesintisiz bedava sıcak su keyfini yaşayın.**

GÜNEŞ ENERJİSİ DANIŞMA HATTI
0800 361 00 05
www.ezinc.com.tr

Güneş, evrenin en büyük ve en temiz enerji kaynağıdır. Bu büyük gücü hayatınızı kolaylaştırmak için kullanıyoruz. % 100 doğal, tamamen bedava...

Siz de sıcak su ihtiyacınızı güneş enerjisi kullanarak karşılayın. Hem sonsuz enerji kaynağını dilediğinizde kullanın hem de geleceğinize yatırım yapın.

güneş enerjisi...

Medlon Plastik

MNF PLASTİK SANAYİ VE TİCARET
LİMİTED ŞİRKETİ

Yenişehir Mahallesi, 1. Cadde No: 10
Etiler, Beşiktaş / İstanbul
Tic. Sic. No: 270900 / Şişli / İstanbul
www.mnplastik.com
0212 339 11 11

MNF

PASTİK MOBİLYA PROFİLLERİ VE KENAR BANDI
PLASTIC PROFILES AND EDGE BANDS FOR FURNITURE

Doğu Türkistan'la ilgili kitaplar

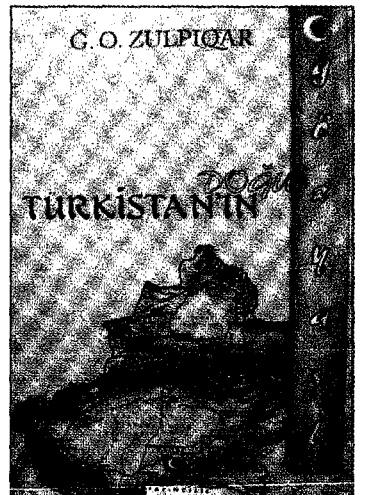
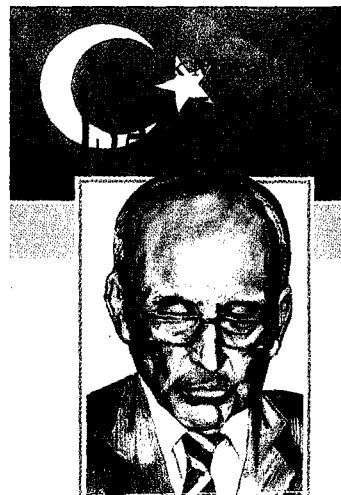
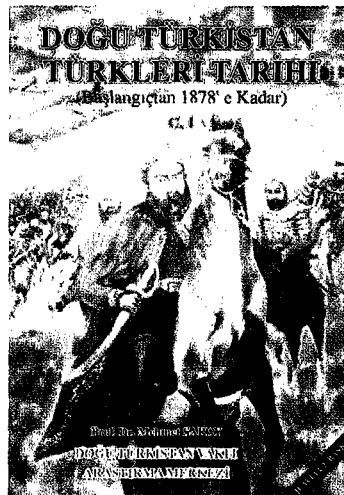
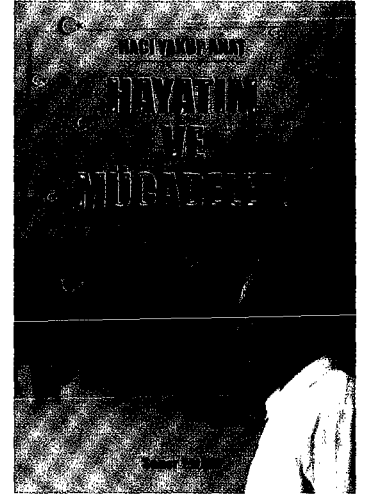
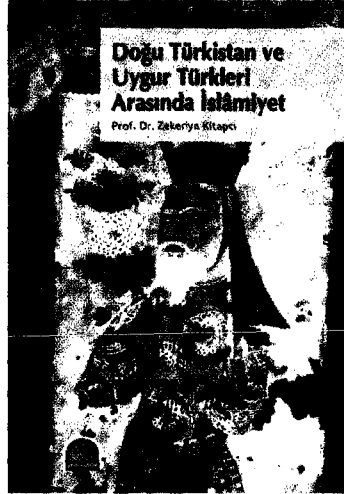
İSTEME ADRESİ

Hoca Ahmet Yesevi Mh. Türkistan Evleri 44. Sk. 28/A 38090 Kocasinan KAYSERİ/TÜRKİYE
Tel: (0.352) 339 39 65 Fax: (0.352) 337 35 04 web:www.gokbayrak.com e-mail:gokbayrak@gokbayrak.com

UYGUR TÜRKLERİ TARİHİ ve KÜLTÜRÜ

Doç. Dr. Saadettin GÖMEC

GÖKBAYRAK

Yıl:14 Sayı:75 OCAK-ŞUBAT 2007

SAHİBİ
KAYSERİ DOĞU TÜRKİSTAN
KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ
GENEL MERKEZ ADINA
Seyit TÜMTÜRK

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
İbrahim TÜRKSÖY

Editor
M. Dursun SÜYDÜNLÜ
editor@gokbayrak.com

YAYIN KURULU
Yönetim Kurulu

İDAREYERİ
DOĞU TÜRKİSTAN
KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ
GENEL MERKEZİ / KAYSERİ-TÜRKİYE

YAYIN, REKLAM, ABONE ve DAĞITIM SORUMLUSU
Oktaç BOZKURT

oktaybozkurt@gokbayrak.com

Cep: 0 535 461 35 33

YILLIK ABONE

Yurt İçi : 20 YTL

Resmî Abone : 60 YTL

Avrupa : 25 EURO • Diğer Ülkeler : 30\$

YURT İÇİ POSTA ÇEKİ

Oktaç Bozkurt: 692046

YURT DIŞI
Doğu Türkistan Kültür ve Dayanışma Derneği
İş Bankası Kayseri Merkez Şubesi
TL: 5300 194972 - Döviz: 5300 172164

YAZIŞMA ADRESİ

Hacı Ahmet Yusufoğlu Mh. Türkistan Evleri 44. Sk. 28/A
36090 Keceören/KAYSERİ-TÜRKİYE
Tel: (0 352) 339 39 65 Fax: (0 352) 337 35 04
Web: www.gokbayrak.com - www.ighur.com
E-mail: gokbayrak@gokbayrak.com
ISSN 1303 - 5232

Baskıcı

DOĞUS
OFSET MATBAACILIK LTD.ŞTİ.

Çarşıbaşı Samsun Bulvarı No: 62 06070 (Kocaeli)
Tel: (0532) 921 19 56 Faks: (0532) 921 19 77
www.dogusmatbaacilik.com.tr

Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazara aittir. Gönderilen yazıların yayımlanmasını veya yayımlanmamasını teklif edilebilir. İsim zikredilerek teklif edilebilir.

YURT DIŞI TEMSİLCİLİKLERİMİZ

Almanya	Dolgun İsa	00 49-179 651 96 80
Almanya	Dilşad Hazreci	00 49 172 999 23 32
Avusturalya	Hüseyin Hasan	00 411 492 01 19
Amerika	Nury Turkel	00 202 255 68 48
Amerika	Gulametin Pahta	00 510 542 46 59
İngiltere	Enver Tohti	044 078 631 180 77
Hollanda	Nurettin Atabay	0031 207 104 528
Hollanda	Sadıkhan Seley	00 6 458 58 110
İsviçre	Karahan Endilli	0041 78 79 54 707
Kanada	Muhammed Tohti	00 416 882 49 08
Kazakistan	Khahriman Gajambardi	0073272 - 280670
Kırgızistan	Rozimemhat Abdulinbakiev	00986-312 -240616
S. Arabistan	Sirajiddin Azizli	00986 54511612

YURT İÇİ TEMSİLCİLİKLERİMİZ

TEMSİLCİLİKLERİMİZ	ADI SOYADI	TELEFON	FAX	CEP TEL
Genel Merkez	Oktaç Bozkurt	0.352 339 39 65	0.352 337 35 04	0.535 461 36 93
Ankara Şube	Hayrullah Etençilgi	0.312 319 54 72	0.312 319 54 72	0.535 735 05 40

İçindekiler

Rabiye KADİR/Dünya Uygur Kurultayı Başkanı: DUK
Başkanından EVA'ya açık mektup 04

Seyit TÜMTÜRK/Dünya Uygur Kurultayı Bşk.Yrd:
Basın Bildirisi 05

Ali KÜLEBİ/TUSAM Ulusal Güvenlik Stratejileri
Araştırma Merkezi Başkan Vekili: Çin'in Dünya
siyaseti ve ABD 06

Abdulcelil TURAN / Araştırmacı-Yazar: ABDULAZİZ
CENGİZHAN DAMOLLA 09

Dünya Uygur Kurultayından Haberler 13

Dr.Hasan AVŞAR/ TGTV icra Kurulu üyesi: Çin
zulmü altındaki Doğu Türkistan 21

Guantanamo'daki Uygur Türklerinin dramı İtalya
Basınında 23

Kemal ÇİFTÇİ/ Gazeteci-Yazar Mazlumları
Hatırlamak Güzel Şey... 24

Ahsen UTKU/Araştırmacı-Yazar-Orta Asya :Doğu
Türkistan Cephesinde Yeni Bir şey yok 25

İbrahim KİRAS/Gazeteci- Yazar: Doğu Türkistan
o kadar uzak mı? 26

M.Emin BUĞRA Şarki Türkistan Tarihi 29

İstanbul	Mehmet Dönmez	0.543 849 49 48 - 0.538 743 00 00
İstanbul	Abdullah Tuğcu	0.539 661 53 38
İzmir	Ali Çetin	0.536 410 67 48
Gaziantep	Öğr. Dr. Mustafa Mete	0.532 593 78 89
G. Antep/İstahye	Yusuf Yıldızlı	0.537 355 04 27
Sincop/Boyabat	Cemal Yanıkel	0.543 463 61 57
Ş.Urfa	Yusuf Türkmen	0.543 651 05 20
Samsun/Bafra	Ahmet Dost	0.505 246 64 39
Sivas	Kürşad Özkaynar	0.505 212 90 38
Elaçlı	Tuna Ercan	0.532 516 10 90
Malatya	Berkan Kıpçık	0.532 737 60 27
Konya	Fevzi Abilgan	0.505 728 37 92
Konya	Alev Ayyıldız	0.544 395 13 25
Kocaeli/Değirmendere	Burak Kurancı	0.536 467 05 19
Niğde	Doç. Dr. Remzi Kılıç	0.532 280 92 87
Kahramanmaraş	Cemalettin Kırış	0.505 880 23 44
Antalya	Recep Ali Gündüz	0.544 873 45 77
Kırşehir	Hakan Karakaya	0.544 614 78 14
Mucur (Kırşehir)	Serdar Bostancı	0.537 843 33 31
Erzurum	Ahmet Salim Altıntaş	0.505 342 99 88
Çorum	Yaşar Olgun	0.539 829 46 89
Afyonkarahisar	Tayfun Karmenli	0.536 624 04 84
Bursa	Sakran Tan	0.536 323 43 94
Sakarya	Cemal Tören	0.544 551 88 31
Burdur	Adem Behadır	0.544 248 65 55

DUK BAŞKANINDAN DEVA'YA AÇIK MEKTUP

Avrupa Parlamentosu İnsan Hakları Komisyonu üyesi ve AB Çin Dostluk Grubu başkanı Nirja DEVA 22 Ocak 2007 de Çin temsilcisi ile görüşmesinden sonra, Avrupa Parlamentosu üyelerine birer mektup yollayarak, DUK ve buna bağlı Doğu Türkistan teşkilatlarının Genel Başkanı Rabiye KADİR hanımın faaliyetlerinin desteklenmemesi doğrultusunda çağrı yapmış, ayrıca mektubunda Çin hükümetinin Doğu Türkistan Teşkilatlarına bakışını tekrarlamıştır. NİRJA'nın bu mektubuna yalnız Uygur Örgütleri değil, aynı zamanda Avrupa Parlamentosunun üyelerinin yanı sıra Uluslar arası örgütler de büyük tepki göstermişlerdir. Uygurlar ve Doğu Türkistan davasını daha yeni tanımakta olan Avrupa Parlamentosunda Uygur meselesi ve Çin Hükümetinin Uygurlara yönelik politikasının büyük ölçüde tartışılmasına sebep olmuştur. DUK lideri Rabiye KADİR hanım, Avrupa Parlamentosuna mektup yollayarak, Avrupa Parlamentosu İnsan Hakları Komisyonu üyesi ve AB Çin Dostluk Grubu başkanı Nirja DEVA'nın Uygurlar hakkındaki tutumunu eleştirmiştir. KADİR'in mektubunda özetle "Eğer Sayın NİRJA Çinli dostlarından öğrendiği bilgilere dayanarak değil, kendisi araştırarak ve öz bilgisine dayanarak görüşlerini açıklasaydı, Uygurların vatani "SİNJIANG" milattan öncede Çin toprağı" diye bir görüş sergilemezdi. Belki Uygurların vatani Doğu Türkistan'ın 1884'de Mançu Sülalesi Rusya'nın yardımıyla işgal girişimine başladığını ayrıca yeniden işgal edilen topraklara "SİNJIANG" yani "Yeni kazanılan Toprak" olarak adlandırıldığını; eğer bu işgalden önce de bu topraklar Çin toprağı olsaydı, "Yeni kazanılan Yer" olarak

adlandırmaz tam tersine "Eski Toprak" olarak adlandırabileceğini, Çin Komünist Yönetiminin 1949'da Uygurların vatani Doğu Türkistan'ı tekrar ele geçirdiklerini 11 Eylül 2001 tarihinde Amerika Birleşik Devletlerine yapılan terörist saldırılarından sonra, Çin'in Uygurları sindirmek ve tüm insani haklarından mahrum etmek amacıyla "terörist" olarak adlandırarak baskı uygulamaya çalışması gibi gerçekleri öğrenirdi". Rabiye hanımın bu mektubundan sonra, AB'nin Avrupa Parlamentosundaki üyeleri Nirja DEVA ve bu tezi savunan bütün Parlamento üyelerine mektup göndererek, Nirja DEVA'nın görüşlerini reddetmiş hem de Parlamento üyelerine Uygurların insan hakları ve demokrasi için yürüttükleri haklı davasını desteklemeye çağırmıştır.

Doğu Türkistan'da Katliamlar Devam Ediyor

(BASIN BİLDİRİSİ)
05.02.2007

Seyit TÜMTÜRK
Dünya Uygur Kurultayı Başkan Yardımcısı

5 şubat 1997 Gulja olaylarının üstünden 10 yıl geçti. Şehitlerimizin mezar taşlarının dikilmesinden, atılan toprakları rüzgarların savurmaya başlamasının üzerinden 10 yıl geçti. Soğuk bir şubat günü, eli kanlı Çin hükümetinin büyük elçiliği önünde toplanarak, 5 Şubat 1997 de katledilen Doğu Türkistan'lılar için Çin'i telin etmeye başlamamızın üzerinden 10 yıl geçti.

Dahası, Çin'in Doğu Türkistan'lıları katlettiğini, Uygur halkını yeryüzünden silmeye çalıştığını ve bunun için akla gelmeyecek her türlü yöntemi kullandığını haykırmaya başladığımız tarih üzerinden kaç yıl geçtiğini hatırlayamıyoruz. Sizlerinde hatırlayabileceğine imkan vermiyoruz. Kaç protestomuzun, kaç yazılı ve görsel basın tarafından takip edildiğini, sonra yapılan bütün çekimlerin tozlu raflarda yıllanmak üzere bırakıldığını hatırlayamıyoruz. Ve şimdi öncelikle basın mensuplarının, sonrasında kamuoyunun hafızalarını tazeleyerek Nisan 1990 Barın, 1995 HOTEN ve 5 Şubat 1997 GULJA şehrindeki Çin işgaline karşı ayaklanmaları hatırlamalarını istiyoruz.

Bugün sizlere 5 Şubat GULJA olaylarının teferruatını anlatmayacağız. Biz sizlere Barın'ı, Gulja'yı, Hoten'i anlatmaya çalışırken Çin katliamlarına yenilerini eklemeye devam etmektedir. Siz, burada bizleri takip eden basın mensupları, sivil toplum örgütleri ve halkımız bizi anlayın, ne demek istediğimizi, ne ifade ettiğimizi anlayın. Doğu Türkistan'lıların feryadına kulak verin. Anlayın ki sizlerde başkalarına anlatabilesiniz.

10 yıl önce, Uygur Türklerinin Çin'e başkaldırışını, asimilasyona, soykırma ve işgale karşı duruşunu, bu yolda yüzlerce şehit vermesini anlatırken, katliamlara her gün yenisi eklenmektedir. Öncelikle biz, sonra dünya Çin'e göz yumdukça, katliamlar, soykırımlar yılın 365 gününü doldurmak üzeredir.

5 Ocak 2007 yılında Fransız AP ajansının haberi, gözleri Çin'e çevirdi. Çinli askerler 50 Doğu Türkistan'lıyı abluka altına almış, 18'ini öldürmüştür. 17 Doğu Türkistan'lıda tutuklanmıştır. Haberi geçen ajans dahil hiç kimse, tamamen Çin kaynaklarına dayanan haberin ardından olayın gerçeğini araştırmadı. 18 Doğu Türkistan'lıyı şehit eden, 17'sini tutuklayarak akıbetini gizleyen, sonra hayali senaryolara dayanan açıklamalar yapan Çin, her şeyi kendi lehine dünya kamu oyuna bildirerek yalan

söylediler. Doğu Türkistan sınırları içindeki AKTU'nun Koşrap köyünde meydana gelen olayları Afganistan, Pakistan, Kırgızistan üçgeninde yer alan Pamir'de olduğunu söylediler. El-kaide ve Taliban'ın etkin olduğu bu bölgeyi işaret ederek Doğu Türkistan'lıları bu örgütlerle bağlantılı göstermeye çalıştılar. Hâlbuki Çin'in Amerika'ya karşı Afganistan'da El-Kaide ve Taliban'a maddi ve askeri destek sağladığı dünya kamuoyu tarafından bilinmektedir. Ölen Doğu Türkistan'lıları Çin'in baskısı ile ABD'nin terör örgütleri listesine aldığı Doğu Türkistan İslami hareketi örgütüne bağlı gösterdiler. Günümüze kadar hiçbir terör faaliyeti ile bağlantısı kurulmayan, hiçbir olayı üstlenmemiş bir örgütün tarihi bir hata ile terör listesine alınması fırsat bilen Çin tüm Doğu Türkistan'lıları bu örgüt ile ilişkilendirerek terörist olarak ilan etmiştir. Çindeki baskılardan kaçarak BM aracılığı ile Kanada vatandaşı olan Hüseyin Celil Özbekistan'a ziyareti sırasında Çin'in talebi üzerine Özbek makamlarınca Uluslararası hukuk kuralları ihlal edilerek Çine iade edildi. Bunun üzerine Çinli yetkililerce Hüseyin Celil konusunda batılı ülkelerden gelen baskıları azaltmak için televizyonlarda, olayları gösterirken Hüseyin Celil'in baskı altında söylediği sözde itirafını yayınladılar. 5 Ocak 2007 olaylarını bahane ederek binlerce masum Doğu Türkistan'lıyı gözaltına almıştır.

5 Şubat 1997 Gulja olaylarından önce ve sonra idam edilen yüzlerce Doğu Türkistan'lı, tutuklanarak akıbeti meçhul yollara götürülen binlerce Doğu Türkistan'lı, gözleri yaşlı Doğu Türkistan'lı analar, bağımsızlık için elleri duadan inmeyen babalar için Çin'i telin ediyoruz.

Ezeli ve ebedi Türk yurdu olan Doğu Türkistan'da işgalci olan Çin'dir. Son olaylarda da 18 Doğu Türkistan'lıyı şehit eden, 17'sini tutuklayarak akıbetini gizleyen, sonra hayali senaryolara dayanan açıklamalar yapan Çin'dir. İnsanları öldüren, öldürdükten sonra da bunlar teröristtir diye iftira atan ve gerçek terörist olan Çin'dir.

Dünya kamuoyu Çin'e göz yumdukça, göz yumarak Çin'in katliamlarına destek verdikçe, öldürmeye devam edecekler. 5 Şubatları 5 Ocakları, 5 Ocakları 5 Nisanları ekleyecekler. Bu nedenle şimdi, hep beraber "dur" diyelim. Allah için, insanlık için zulme karşı duralım. ●

ÇİN'İN DÜNYA SİYASETİ VE ABD

Ali KÜLEBİ

TUSAM Ulusal Güvenlik Stratejileri
Araştırma Merkezi Başkan vekili

21.Yüzyılın tek kutuplu dünyasında ABD'ye rakip olabilecek AB ve Rusya'nın yanı sıra yıldızı belki de bu iki ülkeye göre daha çok yükselen ülke olarak Çin'i görüyoruz. 1,3 milyar nüfusu ile son yıllarda yaklaşık %9 'luk bir kalkınma hızını sağlamış olan Çin, bu tempoda devam ederse bir süre sonra dünyanın en büyük ekonomisine sahip olacaktır. Söz konusu yüksek tempodaki kalkınma hızının

gerçekleştirilmesinde, komünizmin katı bürokrasisine rağmen esnek ve kolaylaştırıcı yabancı yatırım programlarını uygulamaya geçirebilmiş olan Çin yönetiminin büyük başarısı vardır. Bu katı kuralların önüne geçirilmiş kapitalist işletmecilik felsefesinin rahat uygulanabilirliği ile Çin, bugün yıllık 53 milyar dolarlık yabancı sermaye girişi ile yıllık 40 milyar dolar giriş sağlayan ABD ve dört milyar dolar giriş sağlayan Hindistan'ın önüne geçmiştir.

Çin'in bu başarıları ve parlak geleceği herhalde Amerikan yeni muhafazakarlarının gözüne batmakta ve onları ürkütmektedir. ABD dış politikası şu sıralarda yoğun biçimde uğraştığı Irak ve Afganistan'dan rahat nefes alırsa yakın bir gelecekte Çin'le de uğraşmaya başlayacaktır. Çünkü güçlü ve demokratik bir Çin, gelecekte ABD'yi birçok yönden rahatsız ve hatta tehdit edecektir. Bu bağlamda muhtemelen bir gerginlik politikası izleyecek olan ABD'nin şahinleri, Çin'de, gelecekte iç karışıklıklar olmasını ve demokrasiden uzaklaşabilecek bir yönetimi görmek isteyebilirler. Bu yönetimin askeri bir yönetim olması ABD'nin daha bile çok işine gelebilecektir. Buradaki amaç Çin'in bugünkü istikrarını zayıflatmak olacaktır.

Güneydoğu Asya'da Olası savaşlar

Bu olguların yanı sıra, şu andaki Güneydoğu Asya'nın 1900 lerin başındaki Avrupa ile sosyal, siyasal ve ekonomik sorunlar bağlamında büyük ölçüde benzerlikler taşıdığı gerçeğini de göz önüne alırsak, esasen var olan bir silahlanma

yarışı ve çıkar çatışmalarının etkisiyle, nasıl 1900 lerin başında Avrupa savaşlarla kana bulandıysa, geleneksel Çin-Japon rekabet ve düşmanlığının da tetiklemesi sonucu Güneydoğu Asya'da da aynı savaşlar başlayabilir. Bu olası savaşlar ile hem Japon ekonomisini tekrar ABD tarafından kontrol altına alınabilmesi hem Çin'in kalkınma gücünün çökertilmesi gerçekleşebileceğinden, ABD yine özellikle bu bölgede rakipsiz kalacaktır. Geleneksel olarak kılı kırk yaran incelikte hesaplar yapma yeteneğinde olan ve geleceğe dönük oluşumları şimdiden öngörmüş olması olası olan Çin yöneticilerinin şimdilerde, gelecek için sert tepkiler koyabilecek ve hatta ucu savaşa varabilecek stratejileri hesaba kattıkları ve askeri hazırlık içinde olduklarını söylemek yanlış olmaz.

Ancak yukarıdaki uzun vadeli beklentilerin aksine, kendini Amerikan sermayesi ve teknolojisine bağımlı hissedebilecek şimdiki Çin yönetimi, kısa vadede son terör olaylarını bahane edip dünyanın her tarafına baskı uygulayan ABD'li şahinlerin dümen suyunda gitmek ve siyasal çizgisini buna uygun olarak belirlemek durumundadır. Kaldı ki birçok bakımdan bugünkü Amerikan ve Çin siyasetleri örtüşmektedir.

Doğu Türkistan'ı etkileyebilecek bir Taliban rejimi Çin'in hep korkulu rüyasıdır. Köktendinci grupların Doğu Türkistan'a sızabilecekleri olasılığından rahatsız olan ve Doğu Türkistan'daki Uygur Bağımsızlık Hareketini terörist eylemler kapsamında dünyaya yansıtmaya çalışan Çin, ABD ile olan birçok ortak çıkar paydalarına karşın, bu konuda başarılı olamamıştır. Amerikan yönetimi Çin'in uluslararası teröre karşı sağladığı katkının hiçbir şekilde etnik azınlıklara karşı kullanımda bahane olamayacağını kesin dille ifade etmiştir.

Çin için hem bir hinterland hem de ihtiyacı olan enerji kaynaklarının dünyadaki önemli merkezlerinden biri olması açısından stratejik konumda bulunan Orta Asya ülkelerinin istikrarı

konumda bulunan Orta Asya ülkelerinin istikrarı ve bu istikrarın Çin'in rahat nefes almasındaki etkisi, şimdilik ABD'nin bu bölgede son yıllarda kazandığı askeri edinimleri açısından Çin yönetimini rahatsız etmemektedir.

ABD'nin Afganistan'da bir ölçüde huzuru sağlaması ve Taliban rejimini devirmesi Çin'in bu bağlamda işine gelirken, bölgedeki huzurun sürebilmesi açısından yine ABD'nin Özbekistan, Kırgızistan ve Tacikistan'da kurmuş olduğu üslere de ses çıkarmamaktadır.

ABD Politikasında Çin ve Süregelen Değişimler

ABD'nin Çin'i şimdilik rahatsız etmeyen Orta Asya'daki varlığına karşı Amerika'nın Clinton'un döneminde değişmeye başlayan, Güneydoğu Asya politikasında Japonya'ya ağırlık vermeye başlaması muhtemelen Çin'i bundan böyle ABD ile ilişkilerinde daha dikkatli davranması yönünde zorlayacaktır. Esasen Bush Yönetiminin sonradan daha da ileri giderek, 1997 de Çin'i "stratejik ortak" konumuna sokmuş olan selefinin politikasından uzaklaşarak Çin'i "stratejik rakip" olarak ele alması Çin'i de Amerika'ya dönük politikalarını tekrar gözden geçirmeye zorlamıştır. Buna paralel olarak Bush yönetiminin, 21. Yüzyılda Çin'in dünyanın en büyük ekonomisi olarak Amerika'nın yerini alabileceği endişesiyle ABD-Japonya ilişkilerini kuvvetlendirmesi de kendileri açısından anlamlı bir siyasal karardır. Ayrıca yine Bush yönetimi Tayvan'ı koruma yönündeki kararlılığını sürdürürken, herşeye rağmen, 2001 yılında Amerikan Kongresi'nin Çin'e vermiş olduğu "en ayrıcalıklı ticaret ortağı" ünvanını bir yıl daha uzatması, Çin'in 2008 Olimpiyatlarını almasını engellememesi, 2001 yılı ikinci yarısında Powell'ın Çin ziyareti ve Bush yönetimince çok desteklenen Tayvan'a sofistike silahlar vermekten kaçınılması da Çin'e verilen önemin göstergesidir.

11 Eylül Sonrası Çin Politikası

Kendisinin de terörden zarar gördüğüne dair şikayetleri olan ve bu nedenle uluslararası alanda müttefikler arayan Çin'in 11 Eylül'den sonra Amerika ile yakınlaşma için ciddi bir fırsat

yakaladığı ve Bush yönetimi ile soğuma eğilimleri gösteren ilişkilerini kuvvetlendirmeye başladığı söylenebilir. Buna paralel olarak Doğu Türkistan'daki gelişmelerden rahatsız olan Çin'in terörü ve suç örgütlerine karşı operasyonları bahane ederek, aşırı sertliklere girişmesindeki artış dünyada gelişen teröre karşı birliktelik duygusunun istismarını da akla getirmektedir.

Şanghay Beşlisi çerçevesinde, bağımsızlık hareketlerine, terörizme, köktendinciliğe, silah ve uyuşturucu kaçakçılığına karşı savaşı, özellikle Rusya'yı da yanına almış olarak yürütmeyi Orta Asya politikası haline getirmiş olan Çin'in şimdilik bölgedeki çıkarlarını bu siyasal yaklaşımla koruduğunu söyleyebiliriz. Terör ile savaşta uluslararası ittifaka üye olmayan Çin her şeye karşın özellikle ABD'ye terörle savaşta bazı kolaylıklar sağlamıştır. Pekin'de ABD elçiliğinde açılmasına izin verilen FBI bürosu, Çin'in çok yakın ilişkiler içinde olduğu Pakistan'ın ABD ile ilişkilerine destek verilmesi, yine ABD ile ortak bir "terör sorunları bürosu" kurulması bu bağlamda değerlendirilebilir.

Birleşmiş Milletler'deki teröre karşı alınan önlemler Çin tarafından desteklenirken, Çin'in dış politika açısından Doğu Türkistan, Tibet ve Tayvan'daki gelişmeleri de bu kararlara katmak istemesi başarısızlıkla sonuçlanmış ise de, Doğu Türkistan İslam Hareketi isimli bağımsızlık grubunun ismini ABD'nin desteğiyle BM kararlarına terör grubu olarak Ağustos 2002 de koydurmuş olması ABD'den belli ölçülerde taviz alması anlamına gelebilir. Bu gelişmeler ışığında Bush yönetiminin Çin'i "stratejik rakip" olarak tanımlamasının belli ölçülerde yumuşayıp, ABD siyasetinin "açık, yapıcı ortaklık" biçimine dönüşmeye başladığını söyleyebiliriz. Bush'un 11 Eylül'den 2002 sonuna kadar 3 kez Başkan Jiang Zemin ile görüşmüş olması bunun bir kanıtıdır.

Ancak ABD'nin Çin ile olan bütün bu ekonomik ve siyasal yakınlaşma çabalarına karşın her iki taraf içinde altı kalın çizgilerle çizilebilecek şu saptamalarda bulunmak yerinde olacaktır;

1- ABD, Tayvan'ın bağımsızlığı konusunda karardır ve Çin ile olan ilişkilerinde Tayvan üzerinde tavizler vermeyecektir,

2- ABD, Japonya ile gerçekleştirmeyi

kapsayacak olan balistik füze savunma sisteminin gerçekleşmesinden vazgeçmeyecektir,

3- ABD, Tayvan ve Çin arasındaki Formosa Boğazında ortaya çıkabilecek bir savaşta nükleer güç kullanımını bir seçenek olarak kabul ettiğini 2002 Mart'ında açıklamıştır,

4- ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Paul Wolfowitz yine 2002 Mart'ında görüştüğü Tayvan Savunma Bakanı'na, Tayvan'ı olası bir savaşta korumak için ABD'nin her şeyi göze alacağını açıkça söylemiştir,

5- İstikrarsızlık kaynağı durumundaki Ortadoğu ve Kuzeydoğu Asya ve özellikle Bengal Körfezi ile Japon Denizi arasındaki bölgede çoğalmakta olan K.Kore gibi nükleer ve büyük askeri güce sahip ülkelere karşı ABD, uzun süreli operasyonları ve savaşları destekleyebilecek ve müttefiklerini koruyacak üsler kurmak konusunda kararlı olacak ve bunları Tayvan örneğinde olduğu gibi Çin'e karşı kullanabilecektir.

Buna karşılık Çin'de;

1- ABD'nin hegemonyacılığına karşı özellikle Güneydoğu Asya'da uğraş vermektan kaçınmayacak ve bu bölgenin süpergücü olma hevesinden de vazgeçmeyecektir.

2- ABD'nin bugüne kadar Japonya ve Güney Kore vasıtasıyla tehdit etme konumunda olduğu Çin şimdi kendini, ABD'nin üslendiği ve güçlendiği Orta Asya Türk Cumhuriyetleri, Afganistan ve Pakistan ile kuşatılmış hissetmektedir. Bu kuşatılmışlıktan kurtulma ve bölgesel olarak iyi ilişkilerde olduğu komşuluk ittifaklarına yönelme eğiliminde olan Çin siyasal çizgi olarak buna önem vermek durumundadır. Bu bağlamda, sorunları olan Hindistan ile nefes alma açısından yakınlaşmayı düşünen Çin, başbakan Zhu Rongji'nin Delhi'yi 2002 yılında ziyaret etmesiyle daha dengeli ve çevresiyle uyum içinde bir siyasal çizgi yönünde ilk adımı atmıştır.

3- Kuzey Kore'de Kim Yong-İl rejiminin G.Kore ile olan sorunlarının çözümünde diplomatik görüşmelerin yapılmasını destekleyen Çin, K.Kore'deki bu rejimin

çökmesine izin vermeyecektir.

Çin Dış Siyasetinin Geleceği

Özellikle 11 Eylül sonrası yoğun bir şekilde kendini yeni bir küresel hakimiyet çabası içinde bulmuş olan ABD'nin dikkatini başka yönler çevirmesinden istifade eden Çin, Rusya ile ilişkilerini geliştirip yine Rusya ile beraber Şanghay Beşlisi işbirliği çerçevesinde Orta Asya'daki enerji kaynaklarından yararlanmaya dönük politikalar geliştirmiş ve Güneydoğu Asya ekonomik krizinde de akılcı yaklaşımlarla bölge ülkeleriyle siyasal ilişkilerini geliştirme yeteneğini göstermiştir. Bu bağlamda ASEAN (Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği)'nin ekonomik krizden sonra kendi içinde zayıflaması üzerine ASEAN ülkelerine mali yardımda bulunarak, bölgede ABD ve Japonya'nın potansiyel üstünlüklerine alternatif yaratma başarısını göstermiştir.

Bütün bunlardan, küresel hakimiyet anlamında, ekonomik gelişmesi açısından ABD'nin gelecekteki en büyük rakibi görüntüsünde olan Çin'in, bu gelişme eğiliminden güç alarak ve ABD'nin çok geniş alandaki uğraşlarını değerlendirerek, çevresindeki sıkıntılı coğrafyaya karşın iyi bir siyaset izlediğini söyleyebiliriz.

Ancak en büyük rakibi ABD ile ilişkilerine bakarsak dış siyasetinin geleceğinin çok da güllük gülistanlık olacağını söyleyemeyiz.

Bir kere her iki taraf da birbirlerinin niyet ve adımlarından kuşkuludurlar. Özellikle ABD, sağladığı ticaret kolaylıklarına rağmen silahsızlanma konusunda Çin'e güvenememektedir. Ayrıca Çin'deki insan hakları ve din özgürlüğü uygulamaları ABD tarafından rahatsızlık konusudur. Yine ABD'nin Çin ile ticaretinden yaklaşık 100 milyar dolar civarında sürekli bir açığı olması ve bunun rahatsızlıkları ile Tayvan faktörleri de, 11 Eylül'den sonra belirgin bir yakınlaşma içine giren bu iki ülkenin çok istikrarlı bir gelecekleri olmasını engellemektedir.●

*TUSAM

Kaynak:

<http://www.tusam.net/makaleler.asp?id=65&sayfa=25>

Doğu Türkistanlı Din Bilgini Tarihçi ve Şair

ABDULAZİZ CENGİZHAN DAMOLLA

(1906 - 25 Şubat 1952)

Abdulcelil TURAN

ARAŞTIRMACI VE YAZAR

Bugün, 25 Şubat 2007 günü, Mesut efendi, Kurban Koday, Abdulaziz Cengiz han Damollam vb. kişilerin Çin komünist hükümeti tarafından şehid edilmesinin 55. yıl dönümüdür. Bu münasebetle, ben Abdulaziz Cengiz han Damollam'dan bahsetmek istiyorum.

Abdulaziz Cengiz han Damollam, Yirminci y.y'ın 30. 40.'lı yıllarında, Doğu Türkistan'da medeni ağıratış, özellikle de tarih ve edebiyat sahasında çok ünlü olmuş kişidir.

Abdulaziz Cengiz han Damollam, 1906'da, Doğu Türkistan'ın Korla ili Bögür ilçesine bağlı Yenihisar köyünde, Aşur Damollahacı adlı dini zatın ailesinde dünyaya gelmiştir. Babası Aşur Damollahacı hem dini ulema hem de Bögür ilçesinin kadısıydı. Cengiz Damollam temel dini tahsilatı babasından gördükten sonra, bir süre Kuçar ilçesinde okumuştur. O, Kuçar'daki ilmle yetinmeyip, daha fazla ilim almak için Hindistan, özellikle Mısır'a gidip EL Azhar Üniversite-si'nde okuma arzusuyla babası Aşur Damollahacı'nın onayını alarak Kaşgar'a gider ve bir süre Kaşgar Hanlık Medresesi'nde ders almakla beraber, Kaşgar'daki ünlü ulemalarla tanışır. 1925'te, Hindistan'a geçerek Asya boyunca en ünlü medrese, Diyubend Medresesi'nde bir buçuk yıl ilim tahsil eder.

Kadıyanı Fırkasına Reddiye

Cengizhan Damollam, Hindistan'da kaldığı zamanlarda ortaya çıkan Kadıyanı fıkrasını redderek, Fars dilinde «Tığ Turkani» adlı kasideyi yazar. 1935'te Hindistanda neşredilen bu kitaptan Hindistan, Pakistan ve Afganistan ulemaları çok faydalanmıştır.

Cengizhan Damollamı Kaşkardan Hindistana değil de Nen King'e giderek, Nen King Üniversitesinde siyasi ilimleri öğrendikten sonra, oradan Hindistan'a gitmiştir diyen söylentiler de var.

Cengizhan Damollam, 1926'da Hindistandan ayrılarak gemiyle Kahire'ye doğru yola çıkar ve Mısır'a varıncaya dek tam 21 gün deniz yolculuğu yapar.

Yolculuk doğudan başlayıp batıya doğru gidiyordu. Cengizhan Damollam, gemideki Hintli, Bangladeşli ve Güneydoğu Asyalı öğrenci arkadaşları ve yolcular arasında en bilgili kişi olarak biliniyordu. Dolayısıyla, o namazlarda imamlık vazifesini üstlenmişti. Cengizhan Damollam, Coğrafya ilmini çok iyi bildiği için, Hind okyanusunu geçene kadar namazları batıya doğru bakarak kılar, gemi Arap yarımadasına yaklaşınca yüzünü yavaş, yavaş kuzeye doğru çevirmeye başlar ve sonunda dosdoğru kuzeye bakarak kılar. Onun yaptığını beğenmeyen cemaat, onu eleştirmeye başlar. Damollam, kıblenin batıda değil, Mekke'de olduğunu, bu yüzden batıdaki müslümanların doğuya, doğudaki müslümanların batıya, kuzeydekilerin güneye, güneydekilerin kuzeye bakarak namaz kıldığını anlatmaya çalışsa da, onlar bunu kabul etmeyerek, Damollam'la alay etmeye ve onun arkasında namaz kılmamaya başlarlar. Damollam, namazlarını tek başına kılar. Gemi Cidde'ye geldiği zaman, Damollam namazlarını doğuya bakarak kılmaya başlar. Bunu gören yolcular onu delilikle suçlar ve ondan ıraklaşırlar. Gemi Cidde'den geçtikten sonra, Damollam bu kez yüzünü güneydoğuya çevirir, bunu gören cemaatin asabiyeti iyice bozulur. Gemi süveyiş körfezine geldiği zaman

öğle namazının vakti olmuştu. Yolcular namazlarını limanın camisinde kilmak için gemiden inerler ve camiye girdiklerinde kiblenin güneydoğuya baktığını görürler. İşte o an, kendilerinin yolculuk boyunca yaptıklarından çok utanırlar. Çünkü bu, onlar için inkar edilemeyecek kadar açık delildi. Ondan itibaren kendilerinin Damollam'a yaptıkları yanlışları ve ona daha çok saygı göstermeye başlarlar. Oradan takî Kahire'ye varıncaya kadar Damollam ne dediyse o olur.

Bu vakayı, Cengiz han Damollam, 7 Mart 1946 tarihinde, Kaşgar Hanlık Medresesi'ndeki taliplerine kendi ağzıyla söylemiştir.

Türkistan Asya'nın Kalbidir

Cengizhan Damollam, Mısır'a varduktan sonra, 1927 senesinde, zamanının en büyük ve en ünlü ilim merkezi olan El Ezher Üniversitesinde okumaya başlar. 1934 senesinde, İslam Hukuk ilmi ve İslam Tarihi bölümünden başarıyla mezun olur. Ondan sonra, Birinci Fuat Üniversitesi'nde (şimdiki Kahire Üniversitesi) tahsil gördükten sonra, aynı okulda öğretmenlik yapmaya başlar. O, 1939 senesinde Hac ibadetini yerine getirmiştir.

Cengizhan Damollam, bu süre içerisinde «Türkistan Asyanın kalbidir», «Sevtul Vicdan» gibi nesri ve nazmi eserlerini kaleme alır hem de Mısır'ın zamanındaki en ünlü şairlerinden Savi Şe'lan ile arkadaş olur. Savir Şe'lan, Cengizhan Damollam'ın «Türkistan El Halide» adlı eserini okuduğunu ve bu eserin Türkistan tarihi için çok büyük önem taşıdığını yazmıştır.

Uygur aydınlarından, Yalkun Rozi, Şerif Huştar ve başkalarının Cengizhan Damollam'ın hayatıyla ilgili yazılarında, Cengizhan Damollam'ın El Ezher'da okuduğu zamanlarda başvuru yaparak, Mısır padişahının özel izniyle, dini ulemaların uluslararası münakaşalarına katıldığı ve tartışmalarda üstünlük kazandığı için, Mısır padişahı Faruk'un O'na: «sen ilim dünyasını fetheden Cengizhanmışsın» diyerek övdüğü, ondan itibaren Onun «Cengizhan» namıyla

şöhret kazandığı kaydedilmişse de, bu konuda şu ana kadar elimize hiçbir belge geçmemiştir. O zamanlarda Cengizhan Damollam'la beraber okuyan ve sonra Suudi Arabistan'a yerleşen Abdülehed Hacının, 1988'de İstanbul'da görüştüğümüz zaman bana söylediklerine göre, Cengizhan Damollam «Cengizhan» ismini kendisinin künyesi olarak kullanmıştır. Cengizhan Damollam, o zamanlarda Mısır'da okuyan Çinli müslümlarla da gazete üzerinde münakaşa ederek, onları sık sık tenbih edermiş. Bu yüzden, Cengizhan Damollam, öğrencilik yıllarında yazdığı yazılarıyla çok ünlü biri haline gelmiş.

Cengizhan Damollam, Mısır'daki günlerinin birinde «Tefsiri Tentavi» adlı 27 cildli eserin yazarı, mufessir ve filozof Tentavi Cevheri ile Kahire sokaklarında karşılaşıyor. Tentavi Cevheri kendi tefsirinde, Himalaya dağlarının ötesinden gelen Cengizhan Damollam'ın ilmi kabiliyeti ve ahlakına olan hayranlığını dile getirmiştir.

Kur'an'ı Uygurca'ya Çevirdi

Cengizhan Damollam, dini medresede okuyup büyümesine rağmen, dindarlıkla vatanseverliğe aynı ölçüde önem verirdi. O, «Türkistan Asya'nın Kalbidir» adlı Arapça eserinin giriş kısmında bu konuda açıkça şöyle demiştir: «insanları dünya ve ahirette sonsuz baht saadete eristirecek bir çok görev ve mecburiyet vardır. Bunların en önemlisi iki türlü olup, biri dini mecburiyet, diğeri ise vatani mecburiyettir.» O, bu iki mecburiyeti kendi şahsı adına yerine getirerek başkalarına örnek olmak için, «Kur'anı Kerim»'i Uygurcaya tercüme ederek dini mecburiyeti; «Türkistan Asyanın Kalbidir» adlı eserini neşrettirmek suretiyle de vatani mecburiyetini gerçekleştirmiştir. Söz konusu kitap bugüne dek Doğu Türkistan tarihi hakkında yazı yazmak isteyenler için en önemli bilgi kaynağı olagelmiştir.

Cengizhan Damollam, «Türkistan Asyanın Kalbidir» adlı kitabının kaleme alınmasındaki sebepler hakkında şöyle demiştir: «Ben

kendimi bildim bileli güçlü imanımın dürtüsüyle insanların üzerine yüklenen dini ve milli görevlerin şuuruna varmışımdır. Bu yolda yapılan vatani, yani milli hizmet, din için yapılan hizmetle aynı önem taşımaktadır. O yüzden bu görevi yerine getirmek, her iki görevi birden yerine getirmeye denk gelir diye düşünüyordum. İşte bu düşünceyle Doğu Türkistan'ın yaradılışından bugüne dek tarihini Arap diliyle kaleme aldım ve bu iki ciltli eserime: «Türkistan El Halide» adını verdim. Bu vesileyle dine ve vatana olan mecburiyetimi yerine getirerek, yüce Allah'ın ve ümmedi Muhammed'in rızasına nail oldum diye düşündüm. Bu kitabımı tam olarak neşrettirmeyi çok istediysem de, buna mümkün olmadı ve bir süre beklemek zorunda kaldım. Bu süre içinde Mısır'daki Türkistanlılar Cemiyeti'nin teklifiyle Doğu Türkistan'ın tarihini kısa ama tüm gerçekleriyle anlatan bu kitabı yazdım. Bunun tafsilatı için “Türkistan El Halide” adlı kitabıma müracaat edilebilir.»

«Türkistan Asyanın Kalbidir» adlı bu kitap ilk defa 1945'te Kahirede neşredilmiş, ondan sonra, Suudi Arabistan'da yaşamakta olan dini ulema Abdussattar Mevlevi'nin teşebbüsüyle 1986'da Pakistan'da, Cengizhan Damollam'ın «sevtul vicdan» adlı şiir kitabıyla beraber tekrar neşredilmiştir.

Ondan başka, Cengizhan Damollam'ın mısırdaki öğrenci ve öğretmenlik yaptığı yıllarında vatan sevgisi hakkında yazdığı arapça şiirleri 1944 senesinde Kahire'de «Sevtul Vicdan» adında neşredilmiştir. 1984 senesinde Pakistan'da Kahire nüshası çoğaltılarak 500 adet dağıtılmıştır.

Cengizhan Damollam'ın Mısır'da Uygur dili grameri hakkında Uygur diliyle yazdığı «Uygur serpi (Uygur dilinin morfolojisi)» adlı eseri, 1939'da Kahirede neşredilmiştir.

Cengiz han Damollam, akrabaları Mutiullah Mahsum ve Ay Mahsum'ların onun yurda dönmesini talep ederek arka, arkadan yazdığı mektuplarının dürtüsüyle, 1945'te Ürümçi'ye döndü.

Cengizhan Damollam'ın Mısır'dan Ürümçi'ye direk dönmediği, belki Suudi Arabistan'a Haca gittiği ve Arabistan'da

Mahmut Sicang'la görüştüğü, ondan sonra Mahmut Sicang'la beraber Japonya'ya gittiği, Japonya'dan Pekin'e, oradanda Nenking'e gittiği ve bir süre Nenking Üniversitesi'nde okuduğu, Mahmut Sicang vefat ettiğinde, o'nun cenaze namazını Cengizhan Damollam'ın kıldırıldığı ve o'nu kendi elleriyle kefenleyip, toprağa verdiği, ondan sonra, Mısırın Pekin'deki büyükelçiliğinde bir süre çalıştıktan sonra, Ocak 1947'de Ürümçi'ye geldiği söylene de, bu o'nun Mart 1946'da Kaşgar Hanlık Medresesi'nde talebelere konferans verdiği hakkındaki iddialarla bağdaşma-maktadır.

Muhammed Emin Buğra, İsa Yusuf Alptekin, Abdulaziz Cengizhan Damollam

Ürümçi'ye döndükten sonra, «Ülke Medeniyet ve Kültür Derneği» nin reisi seçilir ve Muhammed Emin Buğra, İsa Yusuf Alptekin'lerle aynı cephede yer alarak, Doğu Türkistan'ın bağımsızlığı ve Uygur Halkının hürlüğü için mücadele etmekle beraber, milliyetçiler tarafından neşredilmekte olan «Erk» gazetesi ve başka gazetelerde yazı yazmış, Ürümçi Darülmüellimin'de islam dini ve İslam tarihinden ders vermiştir.

O, Doğu Türkistan'a bağlı tüm illerdeki kültür hizmetlerini denetlemek için bir heyet teşkil eder ve 1946 yılının bahar aylarından itibaren 63 gün yol yürüyerek Hoten, Yarkend, Kaşgar, Aksu, Kuçar ve başka şehirleri dolaşır.

Eylül 1949'da, Muhammed Emin Buğra, İsa Yusuf Alptekin'ler kendi vatanından ayrılarak, Hindistan tarafa geçmişse de, Cengizhan Damollam ve başka bir kaç kişi sınırdan geçemediği için, Kokart'tan geri dönmüştür. O'nun vatanda kalarak mücadele etmeyi tercih etti için geri döndüğü de söz konusudur.

Cengiz han Damollam, 1950'de hapse alındı ve 25 Şubat 1952 tarihinde, mücadele arkadaşlarından Kurban Koday gibi bir çok aydınlarla beraber, bütün Uygur halkına çok büyük ve unutulmaz derecede belalar getiren Çin Komünist Hükümeti tarafından, sadece Uygur olduğu ve Çin Komünist Hakimiyetininin işgali altında kaldığı

suçundan dolayı, Ürümçi'de tüfekle idam edildi.

Cengiz han Damollam, Uygurların dini ve fenni bilgi düzeyini yükseltmeye çok önem verirdi. Bu yüzden de o, Ürümçi'de ki Darülmuellimin'de din ve İslâm tarihinden ders vermekle beraber, namazlarda imamlık yapardı ve cemaate dini ve ahlaki konularda vaazlar söylerdi.

Cengizhan Damollam, Doğu Türkistan'da yetişen dini âlimler arasında batıl inanç ve yabancı mezheblere karşı koyanların önderiydi. Bu konuda, Fars dilinde «Tığ Türkani» adlı kasidesini yazarak Kadiyani fıkrasına reddiye vermiştir.

Cengizhan Damollam, bir Uygur evladı olmak sıfatıyla Arapçayı Mısırlı alim ve fikir adamı Seyyid Kutup kadar bilmekle beraber, ana dili olan Uygur diline de çok önem verirdi. O, bu konuda üç parça kitap yazmış, ama sadece «Uygur Serpi» ni neşredebilmiş, diğerlerini neşretmeye fırsat bulamamıştır. Cengizhan Damollam, «Uygur Serpi» adlı kitabının giriş kısmında adeta şöyle haykırmıştır:

«Her hangi bir milletin kendi varlığını sürdürebilmesi için o milletin milli medeniyeti ve ana dilinin var olması gerekir. Biz Uygur halkı da varlığımızı ebediyen sürdürmek istiyorsak, ana dilimizi iyi bilmemiz ve yabancı dillerin karışmasına karşı korunmamız gerekir.»

Edebiyat Milletin Hizmetinde

Cengizhan Damollam, sadece dile değil, öz ecdadının tarihine de ehemmiyet vermenin ve onu çok güzel bir şekilde öğrenmenin gerektiğinin de altına çizmiştir. Bu konuda, O «Türkistan Asyanın Kalbidir» adlı kitabını yazarak Uygur tarihini Arap halkına tanıtmak istemiş, ama bu eseri sadece Araplar için değil, kendi halkı için de en iyi kaynak materyali olagelmektedir. Cengizhan Damollam, dine, tarihe ve Uygur diline önem vermenin dışında edebiyata da çok önem vermiştir. O, edebiyat vasıtasıyla milletin şuuruna milliyetçilik, vatanseverlik ve vicdan duygularını

yerleştirmek mümkün olduğunu düşünmüştür.

Cengizhan Damollam, Arap diliyle Uygur edebiyat tarihini kaleme almakla beraber, Uygur ve Arap dillerinde vatan hakkında bir çok şiir, kaside ve rubailer yazmış, ama diğerleri kaybolmuştur.

Batıl İnançlarla Mücadele

Cengizhan Damollam, kısacık hayatında «Hür Türkistan», «Büyük Türkistan», «Güzel Türkistan», «Türkçe Tecvid», «Uygur dilinin morfolojisi», «Uygur dilinin sözdizimi kaidesi», «Türkistan'da İslamiyet», «Türk Edebiyat Tarihi», «Türkistan El Halide», «Türkistan Asyanın kalbidir», «Sevtul Vicdan» gibi edebiyat, tarih, coğrafya, şiir ve dilbilimine ait 12 parça kitap yazarak vatan ve millete olan bağlılık ve vefakarlık gibi milli borcunu yerine getirmiş, «Kuranı Kerim»i Uygurcaya tercüme ederek kendisinin samimi ve ihlaslı müslüman olduğunu göstermiştir. Ondan başka, Fars dilinde yazdığı «Tığ Turkai» adlı kasidesiyle, kendisinin islami kıyafete bürünmüş batıl inançlı kişilere olan nefretini ifade etmiştir.

Cengizhan Damollam'ın kan ve ter bedeline yazdığı 13 parça kitabından sadece «Türkistan Asyanın kalbidir», «Sevtul Vicdan», «Uygur dilinin morfolojisi» ve «Tığ Turkani» adlı dört parça kitabı neşredilmiştir. Diğerleri ise neşredilemeden kaybolmuştur.●

Kaynaklar:

Rehmetullah Rehmeti: «Abdulaziz Cengizhan» (Arapça) «Doğu Türkistan'ın sesi» dergisi, yirminci sayı, 1988, İstanbul.

Muhammed Kasım Emin: «El E'lam» «Cengizhan» bölümü, Arapça neşredilmemiş nüshası.

Mirahmet Seyid, Yalkun Rozi: «Memtili Efendi» Sincan Üniversitesi Neşriyatı, Ürümçi.

Şerif Niyaz Huştar: «Sincan'ın yakın zaman tarihinde yaşamış meşhur şahslar» Sincan Halk Neşriyatı, 2003, Ürümçi.

HABERLER

DUK BİLDİRİSİ

2007 Doğu Türkistan Milli Davası için yeni bir umut ve bir dönüm noktası olarak başlamıştır. Yeni yıla henüz girmişken Çinli Yetkililer "Pamir Dağlarındaki Terör Kampına Yönelik Operasyon" adı altında 18 Doğu Türkistanlıyı katlettiklerini dünya kamuoyuna duyurdu. Ancak, gerek DUK gerekse uluslar arası kamuoyu, Çin'in dünya kamuoyunu yanıltmaya yönelik, Doğu Türkistanlıları terörist olarak gösterme çabasını doğru analizlerle gün yüzüne çıkardılar. Ardından Çinli Yetkililer Uygur Milli Hareketinin lideri Sayın Rabiye KADİR hanımın 2007 Nobel Barış Ödülüne aday gösterilmesini önlemek amacıyla yoğun bir şekilde karalama kampanyası başlattı. Bu ikinci girişimde başarısız oldu ve Rabiye KADİR hanım bu ödüle aday gösterildi.

Aşağıda sunacağımız rapor, DUK ve kurultaya bağlı örgütlerin krolonojik olarak bir aylık faaliyetlerini içermektedir.

31 Aralık 2006 akşamı Amerikan Uygur Derneğinin düzenlediği yeni yıl kutlama töreninde

DUK'un lideri Rabiye KADİR hanım konuşma yaptı ve Doğu Türkistan ve Dış ülkelerde yaşayan bütün Uygurların yeni yılını ve Kurban Bayramını kutladı. Ayrıca bütün Uygurların hiç umudunu kaybetmeden, birlik ve ittifak içerisinde, yılmadan mücadele ederek, hak ve özgürlükleri için mücadele etmeye çağırıldı.

Uygur Özerk Bölgesi Komünist Partisinin genel sekreter yardımcısı Nur Bekri, Özerk Bölge Basın ve Medya kuruluşları başkanları toplantısında Uygur Milli Hareketinin lideri Rabiye Kadir hanımı karalamakla yetinmeyip, KADİR'i "Uygurların Anası" olarak dile getirilmesine karşı olduğunu belirtti. Bu nedenle DUK lideri Rabiye KADİR hanım, DUK sekreteri Dolkun İSA ve DUK sözcüsü Dilşat REŞİT, Nur BEKRİ'nin bu tavrını sert bir dille eleştirerek gerekli cevabı verdiler. 9 Ocak 2007 Dolkun İSA, Rabiye KADİR Hanıma yöneltilen karalama kampanyasına cevap olarak "Rabiye KADİR hanım sonsuza dek bizim anamızdır" diyerek bir bildiri yayınladı.

MÜNİH'TE KURBAN BAYRAMI

7 Ocak 2007'de, DUK dini işleri komitesinin başkanlığında, Münih'teki değişik sivil toplum kuruluşlarının faaliyet merkezini oluşturan "Bir Dünya Evi"nde Kurban Bayramını nedeni ile bayramlaşma yapıldı. Kutlama törenine Münih'teki ve Almanya'nın diğer şehirlerinden gelen Uygurlar da katıldı. Bayramlaşmaya 200 ü aşkın Uygur katıldı. Küçük yaşta çocukların milli giysileri katılımcılara sevinç ve hüznü bir arada yaşattı. Mahalli sanatçıların duygu yüklü şarkıları vatan hasreti ile yanıp tutuşan davetlilerin azda olsa vatan özlemlerini giderdi. Bayramlaşma Doğu Türkistan Enformasyon Merkezi (ETIC) ve ETIC'e bağlı Uygur Televizyonu (U-TV) tarafından internet üzerinden dünyaya dağıttı.

ÇİN YALANINA CEVAP

8 Ocak 2007'de Çinlilerin düzenlediği basın toplantısında; 5 Ocak 2007 Pamir Bölgesinde teröristlerin yuvasına operasyon düzenlediğini açıklıyor, 18 teröristin öldürülüp, 17 de ele geçirildiğini belirtiyordu. Bu olayla ilgili olarak dünya kamuoyunda değişik yorumlar yapıldı.

DUK da bu kanlı olayla ilgili Çin'in görüşlerini reddetti. Ayrıca, Amerikan Uygur Derneği de bir bildiri yayınlarak, BM'ni olayla ilgili incelemelerde bulunmasını ve olayın gerçek nedeninin açığa çıkarılması için girişimde bulunmaya çağırıldı.

RABİYE KADİR HANIM ABD'NİN SESİ RADYOSUNDA

10 Ocak 2007: DUK lideri Rabiye KADİR hanım, "Amerikan'ın Sesi" radyosu Çince bölümü yetkililerini kabul etti ve Uygurlar ile Doğu Türkistan davası hakkındaki

sorularını yanıtladı. Çin Yönetiminin Doğu Türkistan'da uygula-makta olduğu baskı ve zulmü kanıtlarıyla ortaya koydu.

DUK BAŞKANINDAN AÇIKLAMA

9 Ocak 2007: DUK lideri Rabiye KADİR hanım, "Pamir Dağlarında meydana gelen olaylarda 18 Uygurun vahşice öldürülmesi, Komünist Çin Yönetiminin Doğu Türkistan'da uyguladığı soykırım politikasının açıkça bir göstergesi" adı altında bir bildiri yayınladı. Bildiride, Çin Yönetiminin bu olaydaki tutumu lanetlenirken, bu kanlı olayın

dünyadaki en acımasız ve iğrenç facialardan biri olduğu vurgulandı.

Rabiye Kadir hanım, bütün demokratik ülkeleri uluslar arası insan hakları örgütlerini, Çin Yönetiminin bu olayla ilgili tutumunu ve insanlık suçunu kınamaya çağırdı.

DUK'TAN KANADA BAŞBAKANINI ZİYARET

11 Ocak 2007: DUK genel başkan yardımcısı, KANADA Uygur Derneği'nin Başkanı Mehmet TOHTI, Kanada Başbakanı Stephen HARPER, yeniden göreve atanan Devlet sekreteri Jason KENNEY, Ortadoğu ve Orta Asya işlerinden sorumlu Baş danışman Wajit KHAN ile görüştü. Mehmet Tohti, Rabiye KADİR hanım adına geçen sene Aralık ayında STEPSLER'in DUK'u temsil

ettikleri ve Hüseyin Celil davasına gösterdiği ilgiden dolayı memnuniyetlerini bildirdi ve Çin'de ziyarette bulunan Kanada Uluslar arası Ticaret Bakanının Çin Dışişleri Bakanı ile görüşmesinde Hüseyin CELİL meselesini tekrar gündeme getirmesini rica etti. Başbakan Stephen HARPER, Mehmet TOHTI vasıtasıyla Rabiye KADİR hanıma saygı ve selamlarını ilettiler

ALMAN SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ DUK MERKEZİNDE

11 Ocak 2007: DUK'un merkezinde, DUK ile Almanya'daki Türk sivil toplum kuruluşları ortaklaşa bir toplantı düzenlediler.

Toplantıda Uygurların bugünkü durumu ve Türk sivil toplum kuruluşlarının Uygurların sorununa bakışı tartışıldı.

DUK'TAN ALMAN SİYASİLERİNE TEŞEKKÜR

DUK başkan yardımcısı Asgar CAN, 20 Aralık 2006 ve 19 Ocak 2007 tarihleri arasında Almanya'nın Yeşiller Partisi Federal Parlamentosu genel sekreteri sayın Volker BECK'e iki defa mektup yollayarak, kendilerinden Almanya Parlamentosunda Uygurlara ilişkin insan hakları ihlallerini gündeme getirdikleri için teşekkür etmekle beraber, GULJA olaylarının 10.

yıldönümünde gerçekleştirilecek olan protestoya katılmasını istemiştir. Sayın VOLKER, 21 Kasım 2006 da Almanya Parlamentosunda Rabiye Kadir hanımı kabul etmiş ve 30 Aralıkta Almanya Parlamentosunda Uygur İnsan Hakları meselesini gündeme getirirken, Rabiye KADİR hanımın çocuklarının hapisten kurtulması için Almanya Dışişleri Bakanını göreve çağırmıştır.

ÇİN'İN RABİYE KADİR KORKUSU

"Çin Zaman Gazetesi" ve "Dowey Haberleri" gibi Çin basınında 18 Ocak'taki haberlere göre, "Sinjiang Sosyal Bilimler Akademisi, Orta Asya Araştırmalar Merkezi" başkanı PEN IZHPING "Rabiye KADİR Döneminin Başlanmasını Önleme" adı altında yeni bir senaryo hazırlamıştır. PEN, Uygurlar arasında büyük etkisi olan Rabiye KADİR hanımın bütün Uygurları birleştirerek ve Batının insan hakları ile ilgili girişimlerinden de yararlanarak Çin Yönetimine büyük zarar verebileceği olasılığını "Rabiye KADİR Dönemi" olarak nitelmiş, ayrıca Rabiye KADİR hanımın Nobel Ödülünü kazanmasını engellemenin büyük önem taşıdığını vurgulamıştır. Rabiye KADİR hanım bununla ilgili olarak "Özgür Asya Radyosu" nun ziyaretini kabul ederken, Çin Hükümeti'nin Uygurlara yaptığı zulümleri dünyaya ilan ederek "Rabiye KADİR Dönemi"nin başladığını söylemiştir.

DUK'TAN BAVRERA PARLEMENTOSUNU ZİYARET

22 Ocak 2007: DUK başkan yardımcısı Askar CAN, sekreter Dolkun İSA BAVYERA Parlamentosunda MARGARETA hanımı ziyaret ederek, Doğu Türkistan'daki son gelişmeler ve Pamir Olayı ile ilgili bilgi verdi. Bu görüşmede ayrıca GULJA olayının 10. yıldönümü dolayısıyla DUK Yeşiller Partisi ile ortaklaşa basın toplantısı düzenleme kararı alındı.

DUK'TAN BİR İLK

22 Ocak 2007: DUK sekreteri ve Uygur Lider Kadrosu Yetiştirme Program Müdürü Sayın Dolkun İSA, bütün Doğu Türkistan Teşkilatlarına birer mektup yollayarak, DUK ve Temsil edilmeyen Milletler Teşkilatının ortaklaşa organizesi ile 05 Mayıs 2007 de Hollanda'da Uygur liderlerini insan hakları ve demokrasi konularında eğitimden geçirme kursu açacaklarını, dolayısıyla Doğu Türkistan milli hareketinin siyasi ve örgüt yapılanmasını daha da sağlamlaştırmayı amaçladıklarını bildirmiştir.

İVANVİ'DEN RABİYE HANIMA DESTEK

23 Ocak 2007: Avrupa parlamentosu üyesi, Avrupa Liberal Demokratlar Birliğinin lideri Sayın Istvan Szent IVANVİ, Avrupa Parlamentosunun bütün üyelerine mektup göndererek, AB Çin Dostluk Grubu başkanı sayın Nirja DEVA'nın DUK lideri Rabiye KADİR hanım hakkındaki görüşlerini reddetti. O mektubunda Çin Hükümetinin 1949'dan bu yana Uygurların demokrasi, insan hakları çerçevesinde yürüttükleri hareketini sert bir şekilde bastırmakta olduğunu, Uluslar arası insan hakları kuruluşlarının konuyla ilgili çok sayıda rapor yayınladıklarını, belirterek Parlamento üyelerinin Çin'in aldatmacı propagandalarına aldanmadan, gerçekleri görmeye çağırdı.

DUK'TAN ALMAN PARLEMENTOSUNU ZİYARET

DUK İcra komitesi başkan yardımcısı Ablikim İDRİS, DUK sekreteri ve Doğu Türkistan Birliği lideri Dolkun İSA, 24 Ocak 2007'de Berlin'e gitti ve Alman Parlamentosunun bazı milletvekilleri ile görüşmelerde bulundu ve milletvekillerine Doğu Türkistan'daki son gelişmeler özellikle Uygur kızlarının zorla Çin'in iç eyaletlerine götürülmekte olduğunu, ayrıca Çin'in yeniden uygulamakta olduğu "Darbe Hareketleri" nin sonucu olarak birçok masum kişilerin tutuklanması gibi konular hakkında bilgi verdikten sonra, Almanya Hükümeti'nin ve Parlamentosunun Çin'e baskı yapmasını istedi. Hiçbir suç olmadığı halde halen hapiste yatan Rabiye KADİR hanımın evlatları ve tarihçi Tohti MUZART, ABDUGANİ, Hüseyin İSA ve isimleri burada zikredilemeyen binlerce siyasi tutuklunun serbest bırakılmasının gerekli olduğunu ifade etti.

DUK'TAN TİBET TEMSİLCİSİNİ ZİYARET

24 Ocak 2007: Ablikim İDRİS ve Dolkun İSA BERLİN'deki ziyaretleri sırasında Merkezi BERLİN'de bulunan Tibet'i Savunma Örgütünün Koordinatörü NADİNE hanımla görüştüler ve Tibet'i

Savunma Örgütü ile DUK'un dayanışma içerisinde daha da güçlendirilmesi konusunu ele aldılar ve önümüzdeki aylarda BERLİN'de birlikte çalışma konusunda anlaşmaya vardılar.

DUK'TAN MÜNİH BELEDİYE BAŞKANINA ZİYARET

31 Ocak 2007 MÜNİH Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Christan UDE, Belediye sarayında bir tören düzenledi ve Muhacirleri kabul etti. Bu törene hükümet ve milletvekillerinin yanı sıra yabancı teşkilatların temsilcileri, toplam 300 den fazla kişi katıldı. Törene Uygurları temsilen DUK başkan

yardımcısı Askar CAN, Avrupa Doğu Türkistan Birliğinin genel sekreteri Erkin ZUNUN iştirak etti. Sayın Christan UDE ve diğer hükümet yetkilileri ile görüştü ve görüşme sırasında Almanya'daki Uygurlar meselesi özellikle Uygur muhacirler meselesi hakkında bilgi verdiler.

DUK ve UYGUR AMERİKAN DERNEĞİNDEN ORTAK TOPLANTI

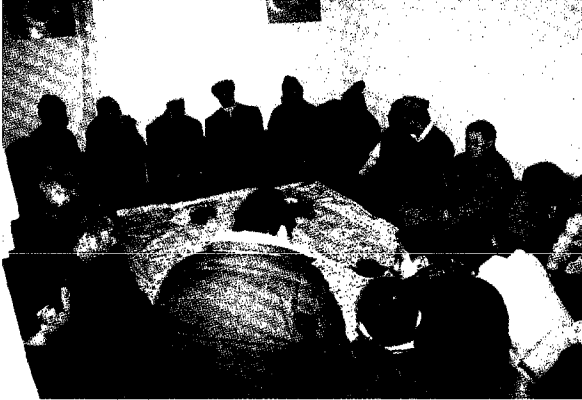
31 Ocak 2007: DUK ile Amerika Uygur Derneğinin çabalarıyla Amerikan Uluslar arası Dini Özgürlük Komitesi Toplantı Salonunda Çin'deki diğer milletlerin baskılara maruz kaldıklarına ilişkin delilleri ispatlama ve dinleme toplantısı düzenlendi. Toplantıya Amerika Dışişleri Bakanlığının demokrasi, insan hakları ve emekçi sorumlularının

yanı sıra halen Çin hapisane-sindeki Hüseyin CELİL'in eşi Kamile hanım, Uluslar arası Tibet Hareketi Örgütünün lideri BUCHUNG SERİN katıldı ve Çin'deki diğer milletlerin baskılara maruz kaldıklarına şahitlik ettiler. Kamile hanım da şahitlik toplantısında eşi Hüseyin CELİL'in durumuyla ilgili bilgi verdiler.

HOLLANDA'DAN RABİYE HANIMA JEST

UAÖ Hollanda Şubesi tarafından yayınlanan aylık derginin bu yılki ilk sayısında Hollanda'da 2007'de dağıtılan "Milli Posta Kartları'nın tanıtımı yapılmış, DUK ve Uygur Milli Hareketinin lideri Rabiye KADİR hanım "Milli Posta Kartları"nın geleneğine uygun olarak, bu yılki "Milli Posta Kartları'nın şans sembolü olarak seçilmiştir. "Milli Posta Kartları" Hollanda'da yayınlanan, tarihi önem taşıyan en etkili kartlardandır. Dolayısıyla "Milli Posta Kartları'nı daha etkin konuma getirmek

amacıyla her yıl dünyada belli bir konuma sahip ve çalışmalarında önemli başarılarla imza atan ünlü şahsiyetler "şans sembolü" kişileri seçmektedir. Hollanda'da Uluslar arası Af Örgütü ve diğer 53 örgüt ortaklaşa yayınladığı, 2 milyar "EURO" değerindeki "şans sembolü" kartına Rabiye KADİR Hanımın layık görülmesi, Uygurlar için büyük önem arz etmektedir. Uygur meselesinin Hollanda ve dünya kamuoyunda tanınması açısından büyük önem taşımaktadır.

5 Ocak 2007 ŞEHİTLERİMİZ İÇİN HATİM DUASI

14.01.2007 Kayseri : 5 Ocak 2007 günü Çin'in düzenlediği operasyonlarda şehit edilen 18 Doğu Türkistan'lı hemşerimiz için Kuran-ı Kerim hatmi yapıldı ve dua edildi. Dernek genel merkez binasında düzenlenen hatime Kayseri'deki büyüklerimiz ve hemşerilerimiz katıldı. Dernek Genel başkanımız Sn. Seyit TÜMTÜRK 5 Ocak günü meydana gelen çatışmalar, sonrasında gelişen olaylar ve son durum hakkında bilgi verdi.

MAZLUMDER'İN ANLAMLI ÖDÜLÜ

27.01.2007 İstanbul: MAZLUMDER İstanbul şubesi tarafından Dünya Uygur Kurultayı Başkanı Sn. Rabiye KADİR hanıma ödül verdi.

Bayrampaşa kültür merkezindeki ödül törenini MAZLUMDER İstanbul Şube Başkanı

Sn. Av. Mustafa ERCAN beyin açılış konuşması ile başladı. MAZLUMDER'i tanıtan Sinevizyon gösterisi yapıldı. Bu toplantıya Sivil toplum örgütleri, milletvekilleri ve siyasi parti temsilcileri, Şairler ve Aydınlar'dan oluşan kalabalık bir davetli topluluğu

katıldı. Uygur Kurultayı Başkanı Rabiye KADİR hanım Sinevizyon gösterisi ile tanıtıldı.

MAZLUMDER 10 yıldır insan hakları ve mazlum milletler ile alakalı çalışan kişi ve teşkilatları yaptığı hizmetlerinden dolayı ödüllendirmektedir. MAZLUMDER bu yılda Uygur milleti için hiçbir fedakarlıktan kaçınmadan her türlü baskı ve engellemelere karşı durarak Doğu Türkistan ve Uygur halkı için çalışan Dünya Uygur Kurultayı Başkanı Sn. Rabiye KADİR hanıma bu ödülü layık görmüştür. DUK Başkanı Sn. Rabiye KADİR hanımın ödülünü vekaleten, Doğu Türkistan Kültür ve dayanışma derneği Ankara şube Başkanı Sn. Hayrullah EFENDİGİL almıştır.

BÜYÜK ANADOLU BİRLİĞİNDEN ÖDÜL

03.02.2007

Ankara: Ankara'daki saygın sivil toplum kuruluşlarından olan Büyük Anadolu Birliği (BAB) 2029 Ekim tarihleri arasında Ankara Altın Parkta "Adım Adım Anadolu Festivali" adında bir

festival düzenlemiştir. 81 ili temsil eden dernek, vakıf, özel ve kamu kuruluşlarının da katıldığı, ayrıca Türk dünyasının da temsil edildiği bu festivale

derneğimizin Ankara şubesi de iştirak etmiştir. İşgalci Çin devletinin ata yurdumuz

Doğu Türkistan'da uygulamakta olduğu insan hakları ihlallerini, asimile politikalarını ve özellikle de bir milleti yok etmeye yönelik sinsi çalışmalarını imkânları nispetinde her yönü ile dokuz gün boyunca festivali takip eden yerel ve ulusal basına ve ziyarete gelen Bakan, milletvekilleri, siyasi parti temsilcileri ile geniş halk kitlesine anlatma fırsatı elde etmiştir.

BAB Genel Başkanı Sayın Yusuf ÇELİK Derneğimizin Ankara şube başkanı Sayın Hayrullah EFENDİGİL. Beye Ankara'daki aktif ve özverili çalışmaları ile festival boyunca Doğu Türkistan'ı ve onun haklı davasını çok güzel bir şekilde tanıttıklarından dolayı onur plaketi takdim etmiştir.

ÇİN BÜYÜKELÇİLİĞİ ÖNÜNDE PROTESTO

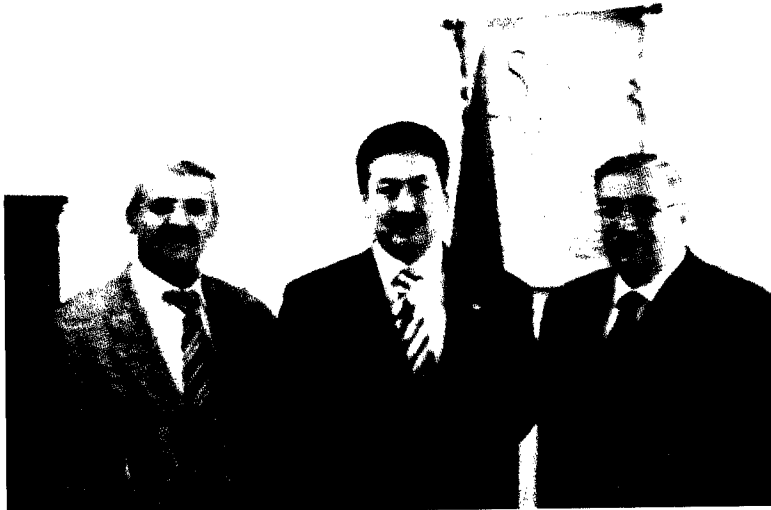
05.02.2007 Ankara: 5 şubat 1997 Gulja olaylarının 10. yıldönümü ve 5 Ocak 2007 tarihinde 18 Doğu Türkistan'ının katledilmesi nedeni ile Çin Ankara Büyük Elçiliği önünde protesto edildi.

Doğu Türkistan Kültür ve Dayanışma Derneği Genel merkezi ile Ankara şubesinin birlikte organize ettiği protesto gösterisine başta Doğu Türkistan'lular olmak üzere, Türk Dayanışma Konseyi, Türk-Kamu Sen, siyasi parti temsilcilikleri, sivil toplum örgütleri, üniversite görevlileri ve öğrenciler katıldı. Protesto esnasında, Doğu Türkistan'da uygulanan idamlar, aile planlaması gibi insan hakları ihlallerini

temsilen, "Çocuk Katili Çin" "Katil Çin" yazılı sembolik siyah tabut bırakıldı.

SAYIN BİRCAN AKYILDIZ'I ZİYARET

05.02.2007 Ankara: Derneğimiz yönetim kurulundan oluşan bir heyet her zaman Doğu Türkistanlıların yanında olan hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen Türk Kamu Sen Genel Başkanı Sn Bircan AKYILDIZ beye ve Türk Kamu sen teşkilatının yönetim kadrosuna teşekkür ziyaretinde bulundu.

DUK HEYETİ CHP GENEL MERKEZİNİ ZİYARET ETTİ

06.02.2007 Ankara: Dünya Uygur Kurultayı başkan yardımcısı ve Doğu Türkistan Kültür ve Dayanışma Derneği genel başkanı Sayın Seyit TÜMTÜRK, Ankara Şube Başkanı Hayrullah

EFENDİGİL ile DUK genel sekreter yardımcısı Dr. Erkin EMET'ten oluşan heyet CHP genel merkezinde Dış İlişkilerden sorumlu Genel Başkan yardımcısı Sayın Onur ÖYMEN ve Genel başkan yardımcısı Mersin milletvekili Sn. Mustafa AKYÜREK beyleri makamında ziyaret etti.

Ziyaret esnasında heyetimiz CHP yetkililerine Doğu Türkistan'daki genel durumla ilgili bir rapor takdim edildi. Sn. Onur ÖYMEN memnuniyetini ve raporu inceleyeceğini ve konu hakkında araştırma yapacağını belirterek, ziyaretten duyduğu memnuniyeti ifade etmiştir.

Sn. ÖYMEN'e Doğu Türkistan meselesinin partiler üstü bir mesele olduğu, devleti ile, milleti ve siyasi partileri ile birlikte ortak mesele olarak ele alınması gerektiği aktarıldı.

TBMM BAŞKAN VEKİLİNİ ZİYARET

22.02.2007 Ankara: TBMM Başkan Vekili Sn. Sadık YAKUT, DUK heyetince makamında ziyaret edildi.

Ziyarete Sayın Meclis Başkan Yardımcısına DUK Başkanı Sayın Rabiye KADİR hanımın kendileri vize engeline takılarak gelememiş olsa da selamlarını

TBMM İNSAN HAKLARI KOMİSYONUNU ZİYARET

06.02.2007 Ankara: TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Nevşehir Millet vekili Sn. Mehmet ELKATMIŞ makamında Dünya Uygur Kurultayı heyetince ziyaret edildi. DUK başkan yardımcısı Sn. Seyit TÜMTÜRK 5 Ocak 2007 'de 18 Doğu Türkistan'ının şehit edilmesi, Dünyanın bu olaya sessiz kalması, 10. yıldönümünde 5 Şubat 1997 GULJA olayları ve DUK genel Başkanı Sn Rabiye KADİR hanımın Türkiye'ye gelmesi için vize alamadığı konusunda bilgi verdi. Sayın ELKATMIŞ,

Doğu Türkistan meselesi ile iki açıdan ilgisi olduğunu dile getirirken, "birincisi ben TBMM'nin insan hakları komisyon başkanı olarak konuya insan hakları ihlalleri yönünden yaklaşıyorum. İkincisi de Doğu Türkistan halkı ile olan aynı din, dil, tarih birliğidir. Kardeş Doğu Türkistan halkının sorunları ile ilgilenmek benim için bir görevdir. İkinci konu benim için daha önemli ve daha etkilidir" dedi.

Sn. TÜMTÜRK, Doğu Türkistan'daki insan hakları ihlallerinin incelenmesi için TBMM bünyesinde bir heyet oluşturarak Doğu Türkistan'a gönderilmesi ve Rabiye KADİR hanımefendinin Türkiye'ye girişine uygulanan vize yasağının açıklanmasının mümkün olmadığını ve bu konunun çözüme kavuşturulmasını istedi. Sayın ELKATMIŞ konu ile yakından ilgileneceğini ve çözüm için yardımcı olacağını söyledi.

getirdiğimizi ifade ederek söze başladık. Sayın YAKUT'a son katliam ve idamlarla ilgili bilgi verdikten sonra Çin işgali altındaki Doğu Türkistan meselesini içeren kapsamlı bir rapor takdim edildi. Kendilerinden bahsedilen konuların TBMM'de gündeme getirilmesi için destek talebinde bulunuldu.

DIYANET İŞLERİ **BAŞKANINI ZİYARET**

06.02.2007 Ankara: Dünya Uygur Kurultayı yetkililerinden oluşan heyet Diyanet İşleri başkanı Sayın Prof. Dr. Ali BARDAKOĞLU'nu makamında ziyaret etti.

Heyet sayın başkana Doğu Türkistan topraklarının Türklerin İslam'la ilk şereflendiği toprak olduğunu, maalesef bu gün komünist ve ateist Çin işgali ile Doğu Türkistan'da asimilasyonun bir aracı olarak ateizmin ilköğretimden itibaren Müslüman Uygur çocuklarının üzerinde, milli ve manevi kimliklerinin yok edilmesi için ders olarak okutulduğunu dile getirdi. Bugün Dünya, demokrasi, din ve vicdan hürriyetinin yüksek tonda seslendirildiği bir dönemde maalesef Doğu Türkistan'lılar kendi milli ve manevi kimliklerinden yoksun bırakılmaktadır. Bu bağlamda İslam Konferansı örgütünü, Diyanet İşleri başkanlığımızın acilen uyarılarak Müslüman Doğu Türkistan halkının din ve vicdan hürriyeti üzerindeki Çin baskılarının kaldırılması için girişimde

MİLLETVEKİLLERİNİ **ZİYARET**

06.02.2007 Ankara: TBMM İçişleri komisyonu başkanı Tekirdağ milletvekili Sn. Tevfik Ziyaeddin AKBULUT ve Sakarya milletvekili ve meclis içişleri komisyonu üyesi Sayın Süleyman GÜNDÜZ makamlarında ziyaret edildi.

Son yıllarda Doğu Türkistan'dan Türkiye'ye gelmiş olan Doğu Türkistan'lı kardeşlerimizin ikamet, vatandaşlık ve diğer kanuni meseleleri ile ilgili kendilerine bilgi verilerek, Çin işgali altındaki Doğu Türkistan'ın bugünkü durumu ile ilgili geniş bilgi verildi ve kendilerine Doğu Türkistan'ı konu alan kapsamlı bir rapor takdim edildi.

DUK başkan yardımcısı Sayın TÜMTÜRK şunları söyledi.

"Çin Halk Cumhuriyeti Birleşmiş Milletlerde veto hakkına sahip 5 daimi üyeden birisi olmasına rağmen Kıbrıs meselesinde Rum tarafının tezini destekleyerek, tek Kıbrıs politikasını savunmaktadır. Ayrıca Kuzey Irak'taki PEŞMERGE liderlerini geçtiğimiz yıl PEKİN'e davet ederek, bu bölgeye olan ilgisini gizlememiştir.

Ekonomik alanda ise ticari ilişkilerde 1/15 Türkiye'nin aleyhine büyük bir dengesizlik oluşmuştur. (ithalat 15 Milyar dolar buna karşı ihracat 1 milyar dolardır). Bunun yanı sıra askeri teknoloji beklentimizde boşa çıkmıştır. Bu gerçekler bağlamında Türkiye'mizin hangi gerekçelerle Doğu Türkistan davasından imtina ettiğini anlayabilmiş değiliz".

bulunmaya davet etti.

Çin'in dünyada Müslümanlara şirin görünmek için Filistin-İsrail meselesinde Filistin'lilerden yana tavır sergiler görünürken aynı Çin'in işgal altında bulundurduğu Müslüman Doğu Türkistan halkına soykırım uyguladığı gerçeğini Sn. BARDAKOĞLU'na aktararak bu konuya destek olunması talebinde bulundu.

PROF.DR.İRFAN **GÜNDÜZ'Ü ZİYARET**

21.02.2007 Ankara: AK parti grup Başkan vekili ve İstanbul milletvekili Sn. Prof. Dr. İrfan GÜNDÜZ beyi TBMM de makamında ziyaret edildi. Ziyaret esnasında kendilerine Doğu Türkistan'daki son durum hakkında bilgi verilerek, rapor takdim edildi. Türkiye'nin Çin ile olan ilişkilerinde tüm iyi niyetine rağmen, bu iyi niyetin Çin tarafından taviz olarak

algılandığı ve Çin'in devlet gücü ile Doğu Türkistan'daki asimilasyon ve soykırım hareketinin yaygınlaştırdığı, bu şekilde devam ederse gelecekte mücadelesini edeceğimiz bu bölgenin tamamen Çinlileşme tehlikesi ile karşı karşıya olduğu gerçeği ifade edildi. Bu konuda Sayın GÜNDÜZ'den, TBMM'deki konuya duyarlı milletvekillerine durumu iletmesi istendi.

BAŞKENT TV'DE DOĞU TÜRKİSTAN

06.02.2007 Ankara: DUK Başkan yrd. Sayın Seyit TÜMTÜRK merkezi Ankara'da bulunan Başkent Tv'nin talebi üzerine yaklaşık yarım saat süre ile haber saatinde canlı yayın konuğu oldu. Canlı yayın süresince kamuoyuna 5 Ocak 2007 de 18 Doğu Türkistan'lının şehit edilmesi olayı, 5 Şubat GULJA olaylarının 10.Yıl dönümü ve Çin'in Doğu Türkistan'da uyguladığı İnsan hakları ihlallerini geniş bir şekilde anlattı. Ayrıca Türk-Çin ilişkilerinde Türkiye aleyhine gelişen durum ile Çin'in aldatmaca politikası hakkında uluslar arası gerçekler ışığında bilgi verdi. Çin'in Kıbrıs Rum kesimine olan desteği, Kuzey Irak'taki PEŞMERGE liderlerinin Çin'e davet edilmesi, Türkiye aleyhine gelişen Türk-Çin ticari ilişkileri, komşularının Çin ve Kuzey Kore menşeli füzelerle donatılmış olması gibi konular detayları ile anlatıldı. Türkiye aleyhine gelişen Çin'le ilişkilere rağmen Doğu Türkistan meselesinin niçin gerekli ilgiyi bulamadığının anlaşılmasız olduğunun altı çizildi.

SAĞLIK İŞ SENDİKASINA ZİYARET

21.02.2007 Ankara: Sağlık İş Sendikası Genel Başkanı Sayın Mustafa BAŞOĞLU'nu Dünya Uygur Kurultayı temsilcileri sendika genel merkezinde ziyaret etti.

Ziyaret esnasında Doğu Türkistan'da son günlerde meydana gelen katliamlar ve idamlar hakkında bilgi vererek, kendilerini Doğu Türkistan'ın genel durumu hakkında bilgilendirdi.

Sendikanın organizasyonu ile basın toplantısı düzenlendi. Yerel ve ulusal medyanın hazır bulunduğu toplantı yaklaşık 1 saat sürdü. Bu vesile ile Doğu

Türkistan davası hakkında Türkiye kamuoyunun Sağlık-İş sendikasının katkısı ile medya aracılığıyla bilgilendirilmesi sağlandı.

Ziyaret esnasında Derneğimiz Ankara şube Başkanı Sn. Hayrullah EFENDİGİL'de hazır bulundu.

TÜRK-ÇİN PARLAMENTOLAR ARASI DOSTLUK GURUBU BAŞKANINI ZİYARET

21.02.2007 Ankara: Türkiye-Çin parlamentolar arası dostluk grubu başkanı, AK parti grup Başkan vekili Sn. Salih KAPUSUZ TBMM'deki makamında DUK heyeti tarafından ziyaret edildi.

Ziyaret esnasında DUK Başkan yrd. Sn. Seyit TÜMTÜRK, DUK Başkanı Sn. Rabiye KADİR hanımın selamlarını ilettikten sonra, Sn. KAPUSUZ'a gelişen son olaylar, 5 Ocak katliamı ve İsmail SAMET'in Çin Halk Mahkemesindeki yargısız infaz sonucu 8 Şubat 2007'deki idamı hakkında bilgi verdi. Doğu Türkistan'da Müslüman Türk halkını katlederken, Türk-Çin parlamentoları arasındaki dostluktan bahsetmenin ne kadar doğru olacağı ifade edildi. Dostluk ifadesi altında kurulan bu birlikteliğin içinde Doğu Türkistan'da yaşanan olaylar, Çin'in zulmü, soykırımının yeterli kadar dile getirilip

getirilemediği soruldu. İki ülke arasında dostluk temelli ilişkilerin ancak ve ancak Çin'in Türkiye ile kardeş olan Doğu Türkistan'lılara uyguladığı soykırım ve baskıdan vazgeçmesi durumunda gerçekleşebileceği ifade edildi.

Bunun üzerine Sayın KAPUSUZ, Çinli yetkililerle görüşülen her platformda Doğu Türkistan'daki Uygurların insan hakları ve demokrasi konusunda gerektiği kadar desteklenmesi ve haklarının verilmesi ile ilgili taleplerimizi dile getiriyoruz. Bundan sonrada bu konudaki girişimlerimiz devam edecektir dedi.

DUK heyeti Sn. KAPUSUZ'a Doğu Türkistan'ın içinde bulunduğu sıkıntıları içeren kapsamlı bir rapor takdim etti. Sn. KAPUSUZ'da raporu başta Başbakan ve Dışişleri bakanı olmak üzere ilgili makamlara ilteceği sözünü verdi.

Çin zulmü altındaki Doğu Türkistan

25 Ocak 2007 Perşembe

Dr.Hasan AVŞAR (TGTV icra Kurulu üyesi)

Doğu Türkistan 1.828.418 km ,% 7,3 kare alana sahip,1993 yılı Çin hükümeti tarafından yapılan nüfus sayımına göre 16.052,648 nüfusa sahip % 47 si müslüman Uygurlar , %37 si han milleti(çin ordusu hariç),%7,3 ü kazak Türkleri diğerleri ise Moğol,Kırgız türkü,Özbek türkü,Rus,dağur ve tatar türküdür. Komşu ülkeleri Moğolistan Rusya, Kazakistan, Kırgızistan,Tacikistan,Afganistan, Pakistan, Keşmir, Tibet ve Çin 'dir. Dili Uy-gurca ve Çince'dir.

Eskiden ipek yolu üzerinde bulunan Doğu Tür-kistan sosyo-ekonomik olarak iyi seviyelerdeymiş. Ancak şu anda müslüman halkın yıllık geliri 45-50 dolara düşmüştür. Doğal kaynaklar olarak petrol(çin kaynaklarına göre 20-40 milyar ton),doğalgaz,kömür(yaklaşık 2,2 trilyon ton -çin rezervinin yarısı,sülfür az içerdiği için kaliteli),tuz rezervleri oldukça fazladır. Tarım alanları da oldukça fazladır.

Rusya,Çin ve İngiltere'nin sürekli müdahalelerine maruz kalan bu bölge doğal kaynak zenginliği nedeniyle baskı altında tutulmuştur. Bölge halkı çoğunlukla müslüman ve bir kısmı da budist, katolik ve ortadokstur.

Doğu Türkistan toprakları,MÖ.300 ile MS.93 yılları arasında Büyük Hun imparatorluğunun sınırları dahilindeyken M.S. 430 yılında Göktürk devletinin yönetimine geçmiştir. Bu devletin zayıflamasıyla Uygurlar Uygur devletini 744 yılında kurmuşlardır. O tarihlerde bölgelerini genişletmişler ve Çin 'liler vergi vermek zorunda kalmışlardır.Uygur devleti zamanında ipek yolu ticaretini ellerinde tutmuşlar ve ileri refah düzeyini yakalamışlardır. Uygur devletinin zayıflamasıyla kırgızlar yönetimi ele geçirmişler, sonra Karahanlılar denetiminde gelişimini devam ettirmiş ve Cengiz han liderliğinde moğol istilasına uğramışlardır.1757 yılında Çinliler tarafından işgal edilmiştir.

İşgal tarihinden sonraki yıllarda Rusya ve Çin 'in sürekli müdahalelerine maruz kalmışlar ve

sıkıntılı günler geçirmişlerdir.1940-1949 yıllarında Doğu Türkistan 'ın bağımsızlığı için milli ayaklanmalar olsada bunlar şiddetli bir şekilde bastırılmıştır.26 Eylül 1949 da Doğu Türkistanda resmen komünizm ilan edilmiştir. Çin liler tarafından 1955 yılında Doğu Türkistan; Sincan uygur otonom bölgesi adıyla bugünkü idari statüsüne alınmıştır.Mao ;Federal yönetim tarzını teklif edenlere;Sincan çin'in bölünmez parçasıdır ve komünizimle yönetilecektir demiştir.Doğu Türkistan 16 şehir ve 86 ilçesi Çin tarafından bir merkez şehir,sekiz vilayet ve beş özerk ilçeden oluşan idari yapı şeklinde yönetilmektedir.

1949 sonrasında gerçekleştirilen direnişlerde mücahitler ; Vatan haini olarak ilan edilerek idam edilmişlerdir.250 binden fazla dindar kişi ve aydın tutuklanarak işkenceyle öldürülmüştür. 1966 ayaklanmasında 75 bin müslüman şehid edilmiştir.1970 yılında 23 binden fazla müslüman tutuklanmıştır. Çin yönetimi;Doğu Türkistan'daki Çin 'li yöneticilere idam yetkisi vererek direnişçilerin çoğunu idam etmişlerdir. 1952-1977 yılında Doğu Türkistan'lıların birçoğu Türkiye başta olmak üzere diğer ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır.Tahminlere göre Türkiye'de yaklaşık 30 bin Doğu Türkistanlı bulunmaktadır.1962 yılında yaklaşık 50 bini Batı Türkistan'a göç etmiştir.Dışardaki Doğu Türkistan diasporası yaklaşık 1-3 milyon civarındadır. 1992 yılında diasporadaki Doğu Türkistan lılar "Doğu Türkistan Milli Kurultayını " düzenlemişlerdir.Bunların amacı;Doğu Türkistan bağımsızlığına kavuşana kadar mücadele etmektir.

Doğu Türkistan direnişinin en son ve en çarpıcı olayı 5 Şubat 1997 tarihinde Gulca ayaklanmasıdır. Kadir gecesi nedeniyle ibadet yerlerinde toplanan kadın ve çocuklar Çin askerleri tarafından tutuklanmıştır. Bunun üzerine halk tutukluların serbest bırakılması için ayaklanmışlardır. Bu sırada tutuklanan 300 den

fazla müslüman genç soğuk su sıkılarak -30 derecedeki soğukta bekletilerek dondurulmuş ve vahşice öldürülmüştür.3 binden fazla müslüman genç tutuklanmış ve 1600 kişiden halen haber alınamamıştır. Doğu Türkistan halkı üzerinde bu şehitlerin tesiri halen devam etmektedir.

Çin'in en büyük nükleer merkezi ve deneme alanı Doğu Türkistan 'ın Taklamaktan çölündeki Lop-nor gölü civarında bulunmaktadır.1964'ten 1997'ye kadar hiçbir koruyucu tedbir alınmadan 11'i yer altında olmak üzere 46 nükleer deneme yapılmıştır.Bu denemelerin üzücü sonuçları halen devam etmektedir.Bu deneme bombalarının çoğu TNT ihtiva ettiği için tesir güçleri oldukça yüksektir.1984 deki bir patlama Richter ölçeği ile 6,8 şiddetinde yer sarsıntısı oluşturmuş ve Hiroşima'ya atılan bombadan 6-8 kat daha güçlü olduğu açıklanmıştır.Bu patlamadan sonra tarihi kent Kaşgar 'da 5 binden fazla genç aynı zamanda kör ve felç olmuştur. 1995 'deki deneme Hiroşima 'dan 10 kat daha güçlüdür.210 bin kişi hayatını kaybetmiş ve binlerce insan sakat kalmış,kansere yakalanmıştır. Çin'in yaptığı bu insan hakları ihlaline dünya seyirci kalmıştır.

Çocukların din eğitimi almaları yasaklanmış,memur ve işçilerin ibadet etmeleri engellenmiştir.İbadet eden işçi ve memurlar tesbit edildikleri an işten atılmışlardır. Urumçi başkentte 370 bin Kuran-ı Kerim imha edilmiş, 1218 cami kapatılmış ve 939 tanesi devlet dairesine dönüştürülmüştür.11 Eylül saldırılarından sonra terörist damgası ile direnişçilere olan baskı daha da artırılmıştır. Nüfusu kontrol altına almak için zorunlu kürtaj uygulaması yapmışlar.1949 yılında Uygur müslümanlarının oranı%93 iken,Çinli nüfus%6-7 kadardı.1990 yılına gelince müslümanların oranı%60 'a inmiş,çinlilerin oranı ise %37,6'ya çıkmıştır.1997 resmi istatistiklere göre 17 milyonluk Doğu Türkistan nüfusunun%47'si Uygur,%42'si çinli,(%38 han ve %4 hui),%7 'si kazaklardan oluşmaktadır. Bölgedeki Çinli asker sayısı 500 binden fazladır.Bölgeye getirilen çin'li göçmenler en verimli arazilere yerleştiriliyor ve zorla uygur müslümanların arazilerine el koyuyorlar. Çin ilerin bu bölgeye yerleşmeleri için teşvikler veriyorlar ve çin hapishanelerindeki çin tutukluların bu bölgeye yerleşmeleri durumunda ceza indirimi uyguluyorlar.

Uygur Türklerine şehirlerde 1 çocuğa,köylerde

2 çocuğa sahip olma izni veriyorlar. Kadınlara zorunlu kürtaj ve kısırlaştırma yaptırılarak çocuk sahibi olmaları engelleniyor. Kadınların karınları yarılarak çocuklar öldürülmektedir. Sokaklarda yasa dışı doğum nedeniyle terkedilmiş yeni doğmuş bebekler görmek mümkün hale gelmiştir. Bu zulme dünya ülkeleri sadece izlemekle yetinmektedir.

Uygur Türklerinin eğitimlerinin çoğu okullarda Çince olarak verilmekte ve çok az sayıdaki okulda Uygurca verilmektedir. Uygurca eğitilmiş okulların fiziki şartları oldukça kötü ve buradaki öğrenciler çıplak zeminler üzerinde ders görmektedirler.1949 yılında Doğu Türkistan'ın adı yeni sömürge anlamına gelen "Sincan" ile değiştirilmiştir. okullarda Uygur tarihi ve kültürü hiçbir zaman yer almamaktadır. Buna rağmen ailelerin desteği ile çocuklar kendi kültürlerini yaşamaya çalışmaktadır.

Devlet dairelerindeki memurların %90'ı Çinlilerden oluşmakta ve %10'u onların menfaatine çalışacak olan uygurlardan seçilmektedir. Yurt dışına çıkışları ve çin şehirlerine girişleri yasaklanmış,kendi ilçelerinden başka bir ilçeye girişleri polis iznine bağlanmıştır. Yapmış oldukları telefon görüşmeleri dinlenmekte ve postanelerdeki mektuplar çin görevlileri tarafından okunmaktadır. Doğu Türkistan da insanlık suçu işlenmekte ve dünyanın en acımasız işkenceleri Uygur müslümanlara yapılmaktadır.

Dünya seyrederken biz müslümanlar; Doğu Türkistan'lı müslüman kardeşlerimize yardımcı olmalıyız. Bağımsızlık yolunda ilerleyen bu insanlara insanı yardımlarımızı esirgememeliyiz. Türkiye Gönüllü Teşekküller vakfının üyesi olan İHH insani yardım vakfı,bu bölgeyi unutmadı ve yardımlarını ulaştırdı. Bizler de Doğu Türkistan'dan gelen öğrencilere sahip çıkarak,Doğu Türkistanlıların yaşadığı zulmü dünya kamuoyuna taşıyarak,Çin yönetimine karşı tavrımızı koyarak,Doğu Türkistanlıların sivil kuruluşlarını destekleyerek ve İHH 'nın bu bölgeye yapacağı yardımlara güç katarak bu kutsal mücadelede yer alabiliriz.

Doğu Türkistan unutulmamalı; Çaresiz durumdaki ve kendisine yapılan zulmü dahi açıklaması yasaklanmış bu müslüman halkın sesi olmalıyız. Çin zulmüne karşı her zaman Doğu Türkistan'ın yanında yer almalıyız ●

Guantanamo'daki

Uygur Türkler'nin dramı İtalya basınında

19 Şubat 2007 / Pazartesi

<http://www.milliyet.com.tr>

ABD'nin 11 Eylül 2001'den sonra terörle mücadele yöntemleri neticesinde, Uygur Türklerinden

18 kişinin yaşadığı dram İtalya'daki Corriere della Sera gazetesine haber oldu.

Gazetede, "Kandahar'dan Tiran'a: Guantanamo'daki Uygurlar yurtsuz kaldılar" başlığıyla yayımlanan habere göre, Guantanamo'daki tutukluluk, Uygur Türklerinin suçsuz olmalarına karşın bugün hiçbir ülkeden sığınma hakkı alamaz duruma gelmelerini de beraberinde getirdi.

Haberde, 2006 ortalarından beri Tiran'da BM'ye ait bir mülteci kampında tutulan 5 Uygur Türkünün, aralarında Türkiye'nin de yer aldığı ülkelere sığınma başvuruları hep olumsuz sonuçlandı.

UMUT...

Corriere della Sera'nın haberine göre, 18 Uygur Türkünün, daha güzel bir gelecek umuduyla 2001 yılında Doğu Türkistan'dan kaçışları tam bir trajediyle sonuçlandı. Uygurların, Guantanamo'da tutuklu kalmalarını da içeren dram, şöyle gelişti:

"Uygur Türklerinden 18 kişi, 2002 yılında Kandahar'da Pakistan yetkilileri tarafından tutuklanarak, 5000 dolar karşılığında, 'terörist' oldukları iddiasıyla ABD'ye teslim edildi.

ABD askerlerinin, Guantanamo'ya sevk ettikleri Uygurların, oradaki tutuklulukları ve sorguları neticesinde suçsuz oldukları anlaşıldı.

Çin Halk Cumhuriyeti tarafından fişlendikleri için ülkelere dönemeyen Uygur Türkleri, hiçbir ülkeden siyasi sığınma da elde edemez duruma düştü." Haberde, ABD yetkililerinin suçsuz buldukları 18 Uygur Türkünden 5'inin geçen yılın ortalarından itibaren Arnavutluk'taki BM mülteci kampında, diğerlerininse halen Guantanamo'da bekledikleri; muhtelif ülkelere yaptıkları sığınma başvurularının da Çin Halk Cumhuriyeti'nden tepki endişesiyle sürekli geri çevrildiği belirtildi.

Halen Tiran'daki kampta bulunan Uygurların, Ahmet Adil, Ahtar Kasım, Eyüp Hacı Mehmet, Ebubekir Kasım ve Adil Abdulkhakim'den oluştuğu belirten Corriere della Sera'daki haberde, şu ifadelere

yer verildi:

Beş Uygur, şimdi Tiran'da gelecek beklentisinden yoksun tecrit edilmiş biçimde yaşıyor. Sığınma talepleri, Finlandiya, İsveç, Almanya, Norveç ve Türkiye tarafından reddedildi.?

GUANTANAMO'DA ÇİNLİ AJANLAR DA SORGU YAPMIŞ

Haberde, Uygur Türklerinin eylül 2002'de Guantanamo Kampında Çinli ajanlar tarafından da sorgulandığı belirtilerek, şöyle denildi:

Uygurlar, eylül 2002'de Guantanamo'da iki hafta boyunca altı Çinli ajan tarafından da sorgulandıklarını iddia ediyor. Tehditler eşliğinde, gündüzleri aç bırakılıp, soğuğa tabi tutulma taktiğiyle sorgulanmışlar.

ABD'li yargıçlara, BM gözlemcilerine izin verilmeyen Guantanamo'da, bu nasıl mümkün olabilir? Bir FBI ajanına göre, 'O dönemde ABD yetkilileri, Orta Doğu konusunda Çin'den peşin destek alma karşılığında Uygurları Pekin'e teslim etme hesapları yapmaktaydı'.

Halen Guantanamo'da görev yapan, isminin açıklanmasını istemeyen bir kaynak, Çinlilerin orada bulunmuş olduklarını doğruladı. Guantanamo'daki sözcü Robert Durant ise konuya ilişkin sorumluyu yanıtsız bıraktı." Uygur Türklerinin ABD'li avukatı Sabin Willet ise Corriere della Sera'daki demecinde, suçsuz durumdaki müvekkillerine hiçbir ülkenin sığınma hakkı vermemesini eleştirerek, Hükümetim, yapılan hatayı telafi etmek durumunda. Ama Guantanamo'yu eleştiren Avrupalılar, hadiseyi olumlu sonuçlandırma girişimimizde bizi hayal kırıklığına uğrattılar? dedi.

Avukat Willet, Küba'da Camp 6'da beklemekte olan müvekkillerinin morallerininse son derece kötü olduğunu kaydetti. Avukat Willet, Küba'da kendisiyle en son geçen ay görüştüğü Abdüssamet adlı müvekkilinin, kendisine, "Eşime söyleyin yeniden evlensin. Beni artık ölmüş biri olarak addetsin? demesini de buna örnek olarak gösterdi.●

Mazlumları Hatırlamak Güzel Şey...

Kemal ÇİFTÇİ
Gazeteci-Yazar

İyi ki MAZLUM-DER var. Ve bu sayede unuttu-ğumuz mazlumları hatırlıyoruz. Medyanın haber bombardımanı ve gündem saptırmaları yüzünden bizler başka gündemlerle meşgul olurken, birileri dünyanın dört bir yanındaki mazlumları izliyor ve onlara dost eli uzatıyor.

İHH ve MAZLUM-DER işte bu tür kuruluşların başında geliyor. Bedüzüz zaman, “Zalimler için yaşasın cehennem” demişti. Dünya durdukça zalimler de olacak, mazlumlar da... Bu bakımdan, İslam dünyasının vicdanını temsilen mazlumların imdadına koşacak birilerine ihtiyaç var. Geçtiğimiz hafta sonu MAZLUMDER İstanbul Şubesinin düzenlediği gece vesilesiyle bir kere daha gördük ki MAZLUMDER, dünya-nın her tarafındaki mazlumların sesi olmaya ve onlarla aramızda köprüler kurmaya devam ediyor. Verdiği ödüller ise mazlumlar ve onları destekleyenlere moral, motivasyon kaynağı oluşturuyor. O gece verilen ödüllerden biri çok anlamlıydı. Bu yıl İnsan Hakları Ödülünü Doğu Türkistan'dan Rabia Kadir'e verildi.

Basınıımızda müthiş bir çifte standart var. Pireyi deve yapmak ve deveyi hamudıyla birlikte yutmakta olan büyük basın kuruluşları, bazı olayları ve kişileri görmezden gelebiliyor. Yok sayarak unutturmaya çalışmak basınıımızın eski bir hastalığıdır. Böyle olduğu için de Raiba Kadir gibilerin bizim basında pek yeralmaz. Oysa Rabia Kadir, Çin'deki milyonlarca masum Müslüman Türkün çığlıklarını dünyaya duyurmaya çalışan bir kahramandır. Halen yurt dışına çıkış yasağı bulunduğu için ödülünü almaya bile gelemedi.

Doğu Türkistanlı insan hakları savunucusu Rabia Kadir 2000 yılında Çin tarafından yurtdışına bilgi sızdırmak suçundan 8 sene hapis cezasına çarptırılmıştı. 2005 yılında serbest kaldı, fakat çocukları ile beraber ülkeyi terk etmesine müsaade edilmedi. Çin'de yaşayan 5 çocuğuna Çin yönetimi pasaport vermemekte ve Rabia Kadir'i de Uygur halkının hak savunuculuğunu yapmaya devam etmesi halinde çocuklarının

rahat bırakılmayacağı yönünde sürekli tehdit etmektedir.

Halen Çin idaresi altındaki Sincan/Uygur Özerk Bölgesinde yaşayan çocuklarından Alim Abdurrehim vergi kaçırma suçu bahanesiyle 7 sene ağır hapis ve 62 bin dolar para cezasına çarptırılmıştır. Kadir'in diğer oğlu Kaher ise aynı suçtan 12 bin 500 dolar para cezası almıştır. Yaşadıkları Urumçi şehrinde başarılı birer işadamı olan kardeşlerin şirketlerine de el konulmuştur. Verilen cezaların, 26 Kasım'da yapılan Dünya Uygur Kongresinde başkanlığa seçilen ve bu sene Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterilen Rabia Kadir'e bir gözdağı verme amacı taşıdığı bariz bir şekilde görülmektedir.

Doğu Türkistanlılar arasında “Çinlinin kötüsü Bingtuen'li olanı” diye bir söz vardır. 50 küsur yıldan beri Doğu Türkistan halkının başına büyük belalar getiren ve “Üretim ve İnşaat Bingtuen'i” olarak adlandırılan birime yerel halk tarafından bu isim verilmiştir. Onlardan oluşan “Halk askerleri” ise, Doğu Türkistan milli hareketler ve halk isyanlarının acımasızca bastırılmasında doğrudan aktif rol oynaya gelen bir cellatlar birliğidir. Mesela Bingtuen Birliğindeki halk askerlerinin Çin'in polis ve askerleri ile uyumlu olarak 1980'li yılların başlarındaki “Kaşgar Olayı”, “Kargalık Olayı”, 1990 yılındaki “Barın Olayı”, 1997 yılındaki “5 Şubat Gulca Olayı”... olmak üzere büyüklü küçüklü halk isyanları ve milli hareketleri çok kanlı bir biçimde bastıra geldikleri bilinen bir gerçektir

MAZLUMDER tarafından bu yıl Rabia Kadir'e verilen Ödülün zamanlaması da son derece isabetli olmuştur. Zira 5 Şubat Gulca Olayı'nın yıldönümüdür. 10 yıl önce, masum gösteriler yapan sivil insanların toplantısını kanlı bir şekilde dağıtan Çin hükümeti, binlerce genci de zindanlara atmıştı.

Bu konuyu gündeme getiren MAZLUMDER yöneticilerini ve derneğin bugünlere gelmesinde emeği geçen eski yöneticilerini tebrik ediyorum.●

29.01.2007 yedirenk@turk.net

ORTA ASYA:

Doğu Türkistan cephesinde yeni bir şey yok

Ahsen Utku
Araştırmacı-Yazar

Doğu Türkistan'da yıllardır yaşanan dram ve dayatılan baskılar, uluslararası kamuoyu tarafından unutulmuşken, İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün hazırladığı raporla yeniden gündeme geldi. Bu rapor, dünyaya Doğu Türkistan'ın varlığını hatırlattı. Öte yandan, raporun, Çin'in politikaları üzerinde ne kadar etkili olacağı ve kamuoyunun hafızasında ne kadar kalacağı da ayrı bir tartışma konusu. Zira uluslararası kamuoyu, daha ziyade ABD'nin müdahale ettiği yerlere odaklandığından, "sansasyon" niteliği taşımayan Doğu Türkistan gibi bölgeler, dayatmaların yanı sıra ilgisizlik ve kıyıda köşede kalmışlığın ceremesini çekmekte. Çin'in kuzeybatısında kalan ve Çin'in Sincan-Uygur Otonom Bölgesi olarak isimlendirdiği Doğu Türkistan'da yaşayan Uygur Türkleri, siyasal, ekonomik, etnik, kültürel ve dini dayatmalar sonucu büyük bir sessizliğe gömülmüş durumdadalar. Hiç kimse konuşmaya, karşı çıkmaya, hatta Çin Hükümeti'ne karşı bir "of" bile demeye cesaret edemiyor. Çünkü, böyle bir durumda gidecekleri yerin nasıl bir yer olduğunu çok iyi biliyorlar.

Çin ve otonom bölgelerinde yaşananlar, hukuksal zemine bir şekilde oturtulmakta. Göz altına alma, tutuklama, yargılama, hatta yargılamadan hapse atma gibi yaptırımlar "keyfi" değil, "anayasanın gereği" olarak gösteriliyor. Gerçekten de, Çin'in 1982 tarihli anayasasında din ve din özgürlüğü ile ilgili maddeler görünüşte özgürlük yanlısı gibi dursa da, içerik bakımından oldukça muğlak ve bu tür keyfi uygulamalara açık kapı bırakıp onları meşru kılacak türden. Çin, 1949'dan beri Doğu Türkistan'a yönelik düzenli bir göç politikası uyguluyor. 1953 yılında Müslüman nüfus %90 iken, 1990'lara gelindiğinde etnik Çin nüfusunun oranı %37.6'ya kadar çıkmış. Bugün ise 30 milyon Uygur Türkü'nün yaşadığı bölgede ciddi miktarda Çinli ikamet etmekte; üstelik Doğu Türkistan'ın en verimli yerlerinde... Dolayısıyla bölge halkı, hem kültürel hem de ekonomik tehlikelerle karşı karşıya.

Uygurların kendi tarihleri, kültürleri veya sanatları hakkında herhangi bir şey yazmaları yasak. Yayınların sadece %16'sı Uygur dilinde. Bölgenin diliyse Çin yönetimi tarafından dört defa değiştirilmiş. Müslüman ailelere yönelik zorunlu doğum kontrol politikası da, Müslüman nüfusu kontrol altına almanın akil almaz yollarından biri. Buna göre, şehirde oturan ailelerin iki, köyde yaşayan ailelerin üçten fazla çocuk sahibi olmaları yasak. Aksi halde zorunlu kürtaj uygulanmakta, anne karnındaki bebekler zorla öldürülmekte; doğmalar bile vatandaşlık hakları tanınmamakta...

11 Eylül olaylarını kendi lehine çeviren her baskın güç gibi Çin de, 'terörizm' kavramını, adam tutuklamanın kolay yolu olarak görüyor. 11 Eylül'den sonra ülke sınırları dahilinde şiddet içeren eylemlerin oldukça azalmasından mütevellit, Çin, şiddet belirtisi göstermeyen insanları da rahatlıkla tutuklayabiliyor. Çünkü ona göre teröristler taktik değiştirmiş ve şiddet göstermek yerine daha politik

ve daha yumuşak bir yol seçmişler. Bu durumda, hükümetin izin vermediği yerde namaz kılan vatandaş bile bölücü bir eylem yapmaktan rahatlıkla suçlanabilir. Çin'in, AB'nin uyguladığı silah ambargosu dışında hiçbir engelle karşılaşmadan yıllardır uyguladığı bu baskıların fikri temeli en son, Aralık 2000 tarihinde yapılan Din İşleri Ulusal Konferansı'nda belirlenmiş. Bugün Uygur Müslümanlarının maruz kaldığı dayatmalar da, işte bu konferansta belirlenen, dine inanıp inanmama özgürlüğü; dini faaliyetlere müdahale etmeme; siyasetin din işlerinden ayrılması ve haklarla ödevlerin dini faaliyetlerle karşılıklı bağımlılığı gibi dört temel ilkeye dayanıyor. Görünüşte laikliğin temel prensipleri gibi görünen bu maddelerin uygulanışı, devletin, din üzerinde kurduğu yoğun ve şiddetli baskısı olarak kendini gösteriyor. Devletin kısıtlamaları, insanların odalarına kadar girmiş; okunacak Kuran bile hükümetin onayından geçmek zorunda. Evlerde dini temsil eden herhangi bir şeyi aramak için geceleri ani baskınlar düzenleniyor. Öğretmenlerin sınıfta, vatandaşların evde, işte din üzerine konuşmaları yasak. Aynı şekilde siyaset de konuşulamıyor. Hatta ebeveynlerin çocuklarına dini anlatmaları dahi bir tutuklanma sebebi. Üstelik aileler, bu baskılardan kurtulmak için çocuklarını yurt dışında okutma imkanına da sahip değiller, çünkü bunu engellemek için de yoğun kısıtlamalar getirilmiş. Oruç tutmak yasak, hele ki bir öğrencinin okulda oruç tuttuğu anlaşılırsa, bu, onun okuldan atılmasına bile yol açabilir. Camiler ve imamlar da hükümet tarafından sıkı bir denetlemeye tabi tutuluyor. Önceden birkaç yılda bir yapılan imamların "yeniden eğitimleri", 2001'den beri yılda bir kez düzenli olarak yapılıyor. Bu eğitimler zorunlu ve Komünist Parti tarafından görevlendirilen kişiler tarafından veriliyor. Katılan imamlar da derse katılmak ve rapor hazırlamakla yükümlüler. İmamlar, Çin Hükümeti'ne karşı 'samimiyetlerini' ispat etmek için yaptıkları bütün 'yanışları' da itiraf etmek zorundalar: Gizli din dersleri vermek, gizlice Kuran okutmak ve bulundurmak, bu yanışların başında geliyor. Ancak burada da bir ikileme karşı karşıyalar: İmamın itiraf etmesi durumunda soruşturmaya hazır olması gerek. İtiraf etmezse de, samimiyetsizlikten mimlenmeye. Görüldüğü gibi Doğu Türkistan, dünya gündemine oturacak nitelikte değil. Ne işkence fotoğrafları var ne de cinsel taciz skandalları...Yıllardır süren baskılara karşı insanlar, yorgun; artık ses bile çıkarmıyorlar. Bir zamanların önemli medeniyet merkezi Kaşgar'da şimdi yığınla Çin askeri sefa sürüyor. İnsanları ve doğal yaşamı düşünmeden yapılan 50'yi aşkın nükleer deneme, ölümcül hastalıklar ve sakat doğumlarla bu topraklarda soğuk nefesini sürekli hissettiriyor. 2004 yılının sonunda ABD'de bağımsız bir Doğu Türkistan hükümeti kuruldu fakat burada hayat hala aynı... Yani, bugün de Doğu Türkistan cephesinde yeni bir şey yok...●

Doğu Türkistan:

0 Kadar Uzak mı?

İbrahim Kiras
Gazeteci-Yazar

Birkaç gün önce uluslar arası ajansların geçtiği küçük bir haber çok az gazetede yer bulabildi: Bundan beş yıl önce Pakistan'da tutuklanarak Çin'e teslim edilen İsmail Samed (İsmail Abdusemet Hacı) isimli Doğu Türkistanlı aydın, Doğu Türkistan İslam Hareketi grubunun kurucularından olduğu suçlamasıyla 8 Şubat tarihinde idam edilmişti.

Hiç olmazsa bu haber vesilesiyle Doğu Türkistan'ı hatırlayalım.

Doğu Türkistan şimdilerde uzak bir diyar gibi görünüyor gözümüze. Ama aslında taşıdığı ve temsil ettiği anlam itibarıyla hiç uzak olmaması gerekiyor. İslam medeniyeti içinde şekillenen özgün Türk kültürünün beşiği bu topraklar. Divânu Lugâti't-Türk'ü kaleme alan Kaşgarlı Mahmud'u, Kutadgu Bilig müellifi Balasagun'lu Yusuf Has Hacib'i yetiştiren topraklar derssem ne dediğimi anlarsınız.

Doğu Türkistan iki yüzyıldır Çin emperyalizminin egemenliği altında bulunuyor. Bu süre zarfında iki defa bağımsız devletlerini kurdular Doğu Türkistanlılar; ama her ikisi de çok kısa süre içinde Çinli işgal güçleri tarafından yıkıldı.

Son elli yıllık komünist dönemde ise sistemli bir asimilasyon politikası yürütülüyor; bölge Çinileştirilmeye çalışılıyor. Çinileştirmenin yöntemi ise basit: Doğu Türkistan ahalisinin İslami kimliğini ortadan

kaldırmak. Bunun için sosyal hayattaki dini tezahürlere yönelik amansız bir savaş veriliyor elli yıldır. Hatta bireysel hayatlar bile baskı altında.

İnsan Hakları İzleme Komitesi (Human Rights Watch) tarafından hazırlanan bir rapor şu bilgileri veriyor:

“Uygulanan dini kontroller, örgütlü dini faaliyetlere, ibadet edenlere, okullara, kültürel kurumlara, yayınevlerine ve hatta Uygur bireylerin şahsi görünüm ve davranışlarına müdahale etmeye kadar varabiliyor. (...) Camiler üzerinde denetleme uyguluyor, okullardan dindar öğretmenler ve öğrencileri ihraç ediyor, edebiyat ve şiirler siyasi renkleri açısından kontrol ediliyor, ve Beijing'in uygulamalarına karşı herhangi bir hoşnutsuzluğu "ayrılıkçılık"la eş tutuyorki Çin kanunlarına göre bu ölüm cezasıyla cezalandırılacak bir devlet güvenlik suçu.”

Çin'de Kültür Devrimi adı verilen çılgınlığın sona ermesinin ardından başlayan kısmi yumuşamadan Doğu Türkistan Müslümanlarının payına düşen bir şey olmadı. Aksine son yirmi-otuz yıl boyunca Müslümanlara yönelik baskı ve sindirme politikalarında kademe kademe artış gerçekleşti. Özellikle 11 Eylül olaylarından sonra bütün dünya çapında güçlenen İslam karşıtlığı Çin'de de yankı buldu. Çin'deki Müslümanlara karşı sürdürülen baskı

politikaları bu bahaneyle daha da şiddetlendi.

MİLYONLARCA TÜRK ÖLDÜRÜLDÜ

Çin yönetimi bir yandan bölge halkının İslami kimliğini yok etmek suretiyle diğer yandan doğrudan fiziksel imha anlamına gelen uygulamalarla Doğu Türkistan'ı Türklerden arındırma siyasetini sürdürürken; demografi yapıyı dönüştürmek üzere çok sayıda Çinli göçmeni de bu topraklara yerleştiriyor. Yalnızca son on yıl içinde iki milyona yakın Çinlinin bu bölgeye yerleştirildiği söyleniyor.

Son otuz yıl içinde yurtdışına kaçan, Çin'in başka bölgelerine sürülen veya çeşitli yöntemlerle öldürülen Türklerin sayısı ise bunun birkaç katı civarındadır.

18. asrın ikinci yarısından itibaren Çin emperyalizmini bu topraklara çeken faktör bu bölgenin jeostratejik özellikleri yanında zengin petrol, doğalgaz ve maden rezervleridir. Çin'in Doğu Türkistan'da uygulamakta olduğu asimilasyon ve baskı siyasetinin ekonomik vechesi de budur.

Doğu Türkistan Müslümanları inançlarına ve geleneksel kültürlerine göre yaşamaya çalışmak dışında suçları (!) olmadığı halde vahşice baskılara maruz kalmaktadırlar.

Özellikle okuryazarları, aydınları Çin zulmünden fazlasıyla pay alıyorlar. Uyduruk suçlamalarla mahkeme önüne çıkartılan Müslüman Türkler en ağır cezalara çarptırılıyor; bu ceza da genellikle idam oluyor.

İdamla cezalandırılan kişilere yöneltilen suçlama ise “ayrılıkçılık”. Ama bunun için şiddet uygulanması, silahlı kalkışma veya terörist faaliyetler gerçekleştirilmesi vs. gerekmiyor. Doğu Türkistanlıların yok edilmek istenen milli kimliklerinin tezahürü anlamındaki her eylem “ayrılıkçılık” olarak kabul ediliyor. Bu çerçevede her türlü dini faaliyet bu tanımın içine giriyor.

Hak aramaya yönelik toplu hareketler ise “isyan” kabul ediliyor. Uluslar arası

kamuoyuna “isyan” gibi gösterilen olayların devlet güçlerinin gerçekleştirdiği toplu infazlar olduğu anlaşılıyor.

İnsan Hakları İzleme Komitesi'nin yorumu şöyle: “Bazıları ayrı bir devlet arzu ediyor, ama son zamanlar şiddete dayalı herhangi bir isyan hareketinde bulunulduğuna dair bir delille karşılaşılmamıştır.”

Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International) tarafından yapılan açıklamaya göre ise “Doğu Türkistan Çin'de insanların siyasi suçlar yüzünden ölüm cezasına çarptırıldığı tek yerdir”

İSLAM DÜNYASININ AYIBI

Dünya kamuoyunun da İslam âleminin de bu olup bitenlerden pek haberi olmuyor.

Bir yolunu bulup komşu ülkelere kaçabilenler ise canlarını kurtarabilmiş olmuyorlar. Çünkü Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan kendilerine sığınan Uygur Türklerini Çin'e teslim ediyor. Şanghay Beşlisi içinde yer alan ve Çin'le iyi ilişkiler içinde olmak isteyen bu ülkeler zaten komünist dönemin kalıntısı yönetimlere sahipler ve Doğu Türkistan Müslümanları hakkında olumlu bir yaklaşım içinde olmaları beklenmemeli.

Ama anayasasında “İslam devleti” olduğunu ilan etmiş bulunan Pakistan'a ne demeli?

Birkaç gün önce Çinliler tarafından idam edilen İsmail Samed Pakistan tarafından bu ülkeye teslim edilmişti.

Pakistan'ın Çin'le “özel” stratejik ilişkileri var. Onları ortak düşmanları Hindistan birbirlerine yakınlaştırıyor... vs. Bunu biliyoruz. İslamabat yönetiminin Pekin'e hayır demesi zor. Ama İslam dünyasında bu konuda bir parça tepki yükselse Pakistan'ın böylesi bir karar almakta zorlanacağı da muhakkak.

Haddizatında Doğu Türkistanlılar büyük ölçüde İslam dünyasındaki tepkisizliğin

kurbanı oluyorlar. Bu tepkisizlik ise büyük ölçüde bilgisizlikten, enformasyon eksikliğinden. Çin'in Doğu Türkistanlılara karşı yürüttüğü mezalim İsrail'in Filistin'de yaptıklarından veya kısa süre öncesinde Sırların Boşnaklara yaptıklarından daha hafif değil. Ama coğrafi uzaklığın yanı sıra Çin'in kapalı yapısı dünya Müslümanlarının bu bölgede olup bitenlerden haberdar olmasını güçleştiriyor.

Bir de İslam ülkelerinin yönetimlerinin “yükselen dev” sayılan Çin'le iyi ilişkiler içinde olmaya yönelik hassasiyetleri var.

İslam âleminde yakın zamana kadar Doğu Türkistan davasına nispeten ilgi gösteren iki ülke vardı. Suudi Arabistan ve Türkiye.

Suudi Arabistan'ın Cidde Radyosu uzun zamandır Doğu Türkistanlılara yönelik olarak Uygurca yayın yapıyordu. Hem ülkede yaşayan çok sayıda Doğu Türkistan göçmeni dolayısıyla hem de Kral Faysal döneminden bu yana devam eden İslam topluluklarıyla dayanışma politikasının gereği olarak gerçekleştirilen bu faaliyet Riyad hükümetince geçenlerde sona erdirildi. Bu kararın Suudi Arabistan'la Çin arasında ekonomik ve politik ilişkilerinin gelişmeye başladığı bir dönemde alınmış olması elbette tesadüf değil.

Ne yazık ki Türkiye de Çin'le ilişkilerini geliştirmek amacıyla artık Doğu Türkistan konusunu yok sayan bir politika izliyor. MHP'nin hükümet ortağı olduğu dönemde Çin Devlet Başkanı Zemin'e devlet nişanı verilmesi Doğu Türkistan politikasının hangi yönü izleyeceğinin de göstergesiydi.

Mesut Yılmaz'ın başbakanlığı döneminde de gizli bir genelge yayımlanarak Çin aleyhtarı gösterilerin önlenmesi ve Doğu Türkistan bayrağının kullanılmasının yasaklanması istenmişti. O sıralarda Türk hükümeti tarafından, Sultanahmet'teki İsa Yusuf Alptekin Parkı'ndaki Doğu Türkistan bayrağının kaldırılması için talimat verildi;

bayrak bir ara kaldırıldı, sonra tepkiler üzerine yeniden çekildi.

Bu tür örnekler herhalde başka ülkelerde de yaşanıyor olmalı. En çarpıcı örnek ise şu olay: ABD birliklerinin 11 Eylül sonrası süreçte Afganistan'da yakalayarak Guantanamo adasına götürdükleri Doğu Türkistanlı 22 gençten beşi “suçsuz olduğu anlaşıldı” denilerek serbest bırakıldılar. Çin'in derhal iadelerini istediği bu kişileri ABD Çin'e vermedi; ama verecek ülke de bulamadı. Bu 5 genci kabul etmeleri için başvuruda bulunan 20 ülke de red cevabı verdi. Bunlardan biri de Türkiye'ydı. (Hikayenin sonunu merak edenlere: En sonunda Arnavutluk ABD tarafından ikna edildi ve 5 Doğu Türkistanlı ne alakası varsa- Arnavutluk'a gönderildi.)

Evet, Çin dünya ekonomisinin yükselen devi. Ayrıca ABD'nin oluşturmaya çalıştığı tek kutuplu dünya sistemini dengeleyebilecek bir siyasi güç. Dolayısıyla Türkiye'nin ve diğer İslam ülkelerinin Çin'le iyi ilişkiler içinde olmayı gözetmeleri normal.

Ancak aradaki ilişkilerin tek yanlı tavizlerle yürütülmesi olumlu bir sonuç veremez. Çin'in Türkiye ile iyi ilişkilere ihtiyacı yok mu? İslam dünyasında müttefikler edinmeye ihtiyaç duymuyor mu? Özellikle hızla büyüyen endüstrisi için enerji ihtiyacı karşılamak ve enerji kaynaklarına problemsiz ulaşmak için hem Türkiye ve Türkî cumhuriyetlerle hem de Arap ülkeleriyle arasını iyi tutması gerekmiyor mu?

O halde ne diye “aman Çin'i üzmeelim” hassasiyeti gösterdiğimiz kadar, Çin'le ilişkilerimizi Türkistanlılara yönelik baskı politikalarının sona erdirilmesi taleplerine endeksleme basiretini göstermeyelim?

Mesela İKO gibi kuruluşlar kanalıyla bu konu etkili biçimde gündemde tutulamaz mı?●

[Http://www.8sutun.com/node/27723](http://www.8sutun.com/node/27723)

M.Emin BUĞRA

Çeviri : Gökbayrak

Karahanlılar Döneminde **Türk Dili ve Edebiyatı**

Karahanlılar döneminde Türkçülük ve Türk geleneklerine bağlı kalmanın yanı sıra Türkçe de çok iyi korunmuştu. Devletin resmi dili saf Türkçe'ydi. Doğu Türkistanlı yazarlar da doğal olarak eserlerinde yabancı kelimeleri kullanmamış, yabancı ülkelerden gelen yeni şeylere Türkçe isim vermiştir. Düşüncelerinin tüm detaylarını Türkçe'yle ifade etmeye özen göstermiştir. Karahanlılar döneminde edebiyat da çok gelişmiştir. Halk edebiyatı dışında mektep ve telif edebiyatı da oluşmuştur. Saf Türkçe'yle çok sayıda dini, edebi eserler ve şiir kitapları yazılmıştır. Türkçe edebi dil olarak bu şekilde gelişmiştir.

Tüm resmi yazışmalar, muhasebe defterleri, kayıtlar, ticaret defterleri Türkçe olup Uygur alfabesiyle yazılmıştır. Buradan anlaşılır ki o dönemde Arap alfabesi resmi olarak kabul edilmemiştir. O dönemde yazılmış kitapların çoğu dini kitaplar olup hepsi Uygur alfabesiyle yazılmıştır. Bazı alimler Farsça eserlerini Arap harfleriyle yazmıştır. Karahanlıların son döneminde Arap harfleri yaygın olarak kullanılmaya başlamıştır. Ancak imla ve yapı olarak Arapça olduğu gibi kabul edilmeyip Uygurca'ya uyarlanmıştır. Mesela, Arapça'da kullanılan fetha, kesre ve zamme Uygurca'ya uygun olarak sesli harflerle değiştirilmiştir. Bu kural günümüze kadar devam etmektedir. Demek ki Karahanlılar döneminde Arapça resmi olarak kabul edilmemiştir, son dönemine kadar resmi yazı şekli Uygurca olmuştur.

Karahanlılar döneminde has Türkçe ile çok sayıda şiir ve edebi kitapların yazıldığı bilinmektedir. Ancak aşağıdaki iki tanesi ulaşmıştır:

1. Kutadgubilik (Mutluluğa erdiren bilgi): 6545 kıta, 13290 satırdan oluşmuş şiir tarzında büyük hacimli bir kitap olup has Türkçe ile yazılmıştır. Kitapta kullanılan Arapça kelimeler yüzü geçmez. Çeşitli konularda çok değerli felsefe bilgileri ve bilimsel düşünceleri içeren bu kitap, o dönemde Doğu Türkistan'daki Türk toplumunun çok gelişmiş bir medeniyete sahip olduğunu gösterir. Yazar aslen Balasagunlu olup Kaşgar'da Karahanlı'n

“tayangu”su, yani “has hacibi” veya “kapı ağası” olan Yusuf Has Hacip'tir. Yusuf Has Hacip eserini Hicri 462 (Miladi 1069) yılında bitirmiş, sonra Batı Tavgaç Karahan Ebu Ali Hasan Tavgaç Karahan'a hediye etmiştir. Kutadgubilik tümüyle Uygur alfabesiyle yazılmış olup şuanki baskısı asıl kitabı esas olarak yapılmıştır.

2. Divani Lugati Türk: Bu kitap Kaşgar alimlerinden Mahmud bin Muhammed'in Türk dili ve edebiyatını derlemek için tüm Türk coğrafyalarını birkaç sene gezme sonucunda toplamış olduğu Türkçe kelimeleri içeren 3 ciltli benzeri olmayan bir sözlüktür. O dönemde tüm dünyada henüz benzeri olmayan yöntem ve yapı ile hazırlanmış bu sözlük Türkistanlı yazarların üstün kabiliyetlerini ortaya koymaktadır. Bu sözlükte bir Türkçe kelimenin Arapça anlamı, Türkçe bir şiir veya masal örnek olarak verilmek suretiyle açıklanmıştır. Demek ki Divani Lugati Türk eski Türk dilini ve Türk halk edebiyatını bir araya toplayan fevkalade bir kitaptır. Yazarın bu kitap Arapça açıklamalarla yazmasının nedeni, o dönemde Abbasi Halifeliğinin devlet adamları, üst düzey askeri ve idari yöneticileri Türklerden olup Halife'nin Türkçe'ye ihtiyacı var idi. Bundan dolayı Mahmud bin Muhammed bu eseri Türkçe Arapça sözlük şeklinde hazırlayıp döneminin halifesi El Muktedir bi Emrullah Abbasi'ye takdim etmiştir.

Orta çağda Türkistan'da Türkçe'ye özellikle Arapça ve Farsça olmak üzere çok sayıda yabancı kelime girmiştir. Üstelik günümüze kadar gelen yazarlarımız ve şairlerimiz eserlerinde kasıtlı olarak yabancı kelimeleri fazlasıyla kullanmıştır. Bundan dolayı Türkistan'da birçok şeyin Türkçe'si unutulmuştur. Bu unutilan güzel Türkçe kelimeleri Divani Lugati Türk'te bulmak mümkündür.

Yukarıda adı geçen her iki kitap Türkiye ve birkaç Avrupa ülkesinde basılmıştır. Türk dili ve edebiyatını araştıran bilim adamları akademik çalışmalarında bu iki kitabı kaynak olarak almaktadırlar. Bu iki eser günümüz Türkçe'sinin iyileştirilmesine önemli katkı sağlayabilir. ●

ERAS

HOLDING A.Ş.

ISO 9001 : 2000

GÜLÜK Mah. İnönü Bulv. Karadön Sok. Erasıs Mkt. Kat:3/302 Melikgazi/KAYSERİ
Tel : 0352 330 21 15 (5 Hat) Fax : 330 21 15
www.eras.com.tr eras@eras.com.tr

ERAS
İNŞAAT TURİZM SAN. ve TİC. A.Ş.

ERASYA
TUR. OTOMOTİV GIDA VE PET. ÜRÜN A.Ş.

ERAS
PİYAZ TOZUNDAKİM VE İNŞAATLİK A.Ş.

ERAS RAYO
YAYINCILIK SAN. VE TİC. A.Ş.

UZ KAPIN YAYIN
PROGRAMCILIK TİC. VE SAN. A.Ş.

ERASANIL
SİGORTA ARACILIK HİZMETLERİ A.Ş.

ERAS
DERSAĞELERİ

ERCIYES OT. • ERCIYES RAYO • AKIN GÜNLÜK GAZETESİ • GRAND ERAS OTEL
GRAND ERAS ERCIYES OTEL • GRAND ERAS AKSARAY OTEL • ERAS BETON SANTRALI

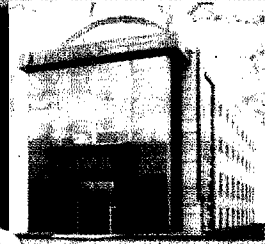

Özel

HÜMA

KADIN HASTALIKLARI VE DOĞUM HASTANESİ

ANADOLU'NUN İLK VE TEK
Türkiye'nin sayılı
ÖZEL KADIN HASTALIKLARI VE
DOĞUM HASTANESİ

- Kadın Hastalıkları ve Gebelik Hastalıkları
- Kadınların yenidoğan bebekleri
- Kadınların ameliyatları ve doğum hastalıkları
- Kadınların ve bebeklerinin hastalıkları
- Kadınların doğumları
- Kadınların hastalıkları
- Kadınların hastalıkları
- Kadınların

SSK, BAĞ-KUR, EMEKLİ SANDIĞI
MENSUPLARI ve ÖZEL SİGORTA
ŞİRKETLERİYLE ANLAŞMALIYIZ

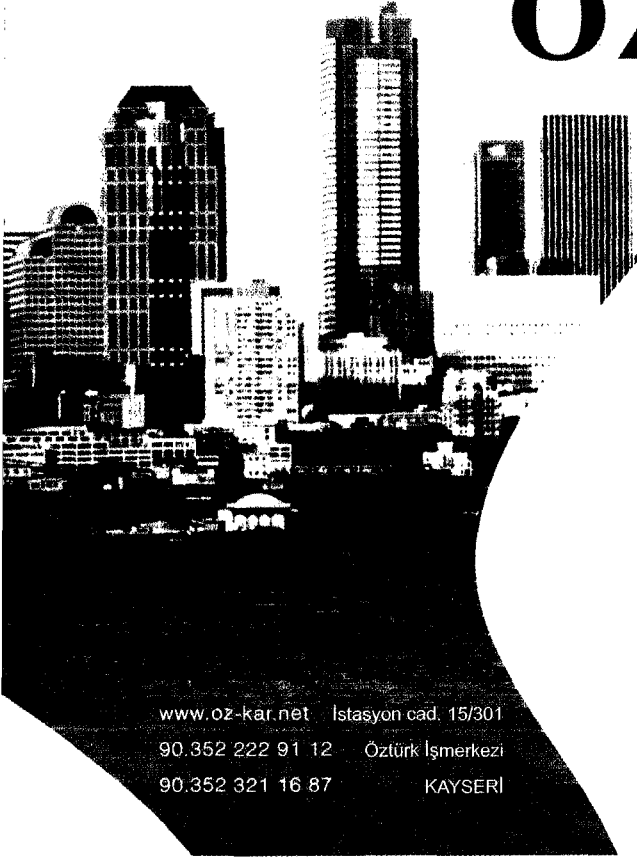
Tacettinveli Mah. Seyyid Burhanettin Bulvarı No: 58 (Kartal Kavşağı)
Tel : 0.352. 222 61 61 (pbx) - 221 08 84 Fax : 0.352. 222 22 52 KAYSERİ

www.humahastanesi.com.tr

bilgi@humahastanesi.com.tr

ÖZKAR Grup

www.oz-kar.net İstasyon cad. 15/301
90.352 222 91 12 Öztürk İşmerkezi
90.352 321 16 87 KAYSERİ

ÖZKAR İnşaat

ÖZKAR Enerji

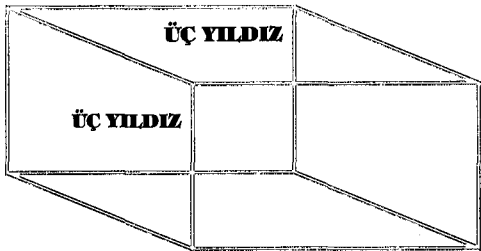
ÖZKAR Metal

ÖZKAR Ahşap

ÖZKAR Dıştic

★★★ ÜÇ YILDIZ

LÜKS AMBALAJ ve KUTU SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

*Kalite de öncü
kuruluş*

Her türlü oluklu mukavva kutu imalatı yapılır

Tel: 0.352.322 00 70 (5 hat) Fax: 0.352.322 00 75
Hacılar Organize Sanayi Bölgesi 1. Cad. No: 20 KAYSERİ
e-mail: packaging@ucyildizkutu.com

ÖZKANLAR İNŞAAT

*Teinde Mutlulukları
Yaşanması Dileğiyle
Uyuları Hazırlıyoruz*

Kayseri'nin en güzel bulvarı olan
Mustafa Kemal Paşa Bulvarı
Havaalanı yolunda evlerinizi biz
yapıyoruz

Sinan ÖZKAN

0312 232 25 12

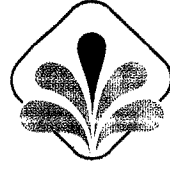
0505 458 21 50 10

Mustafa Kemal Paşa Bulvarı
Hoca Ahmet Özalp Çarşısı

Asos bir kuruluşudur.

Sağlıklı Tatil İsteyenler İçin

ASOS

Thermal Deluxe Hotel
www.asosthermal.com

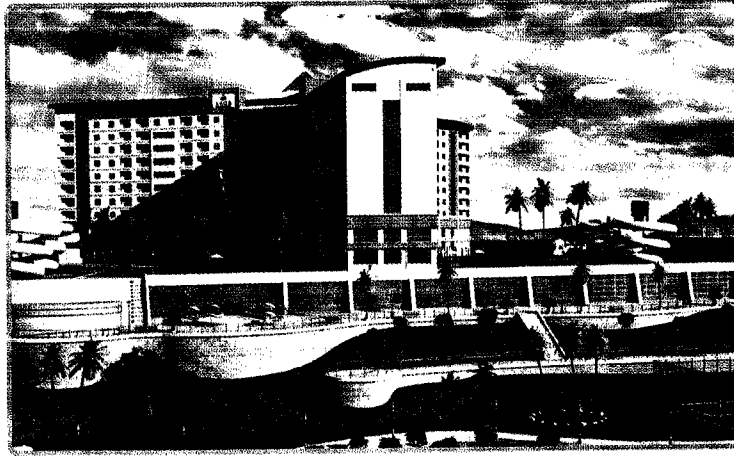
**SINIRLI SAYIDA OLAN
DEVRE TATİL SATIŞLARIMIZ
DEVAM ETMEKTEDİR.**

Sağlık, Güzellik, Keyif, Konfor, Tatil, Eğlence, Dinlence
Bay ve bayanlar için aynı ayrı düzenlenmiş mekanlar ve yüzme havuzları

Sağlık
Asos Thermal Deluxe Hotel'in mineral suyu, radon gazı içeren, bir derde deva termomineral sudur. Kireçlenme, kısmi felç, osteoartrit, eklemler, kemik, mide, bağırsak, diyabet, tansiyon, kalp ve idrar yolu hastalıkları, stres ve buna bağlı sorunlar için birebirdir.

Güzellik
Sağlıklı, güzeldir.
Asos Thermal Deluxe Hotel'in mineral suyu, radon gazı içeren, bir derde deva termomineral sudur. Kireçlenme, kısmi felç, osteoartrit, eklemler, kemik, mide, bağırsak, diyabet, tansiyon, kalp ve idrar yolu hastalıkları, stres ve buna bağlı sorunlar için birebirdir.

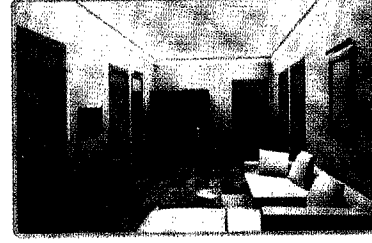
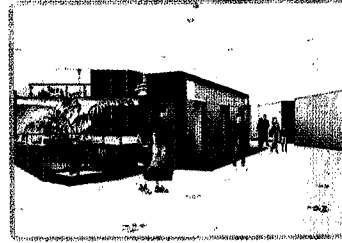
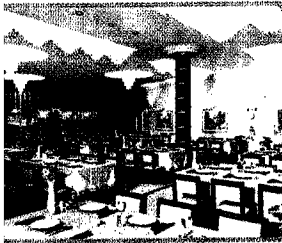
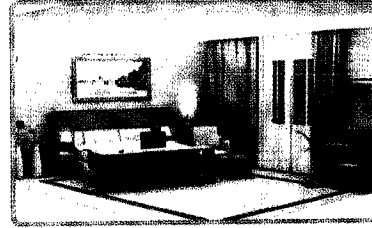
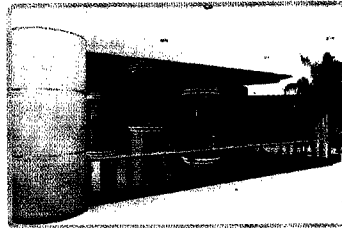
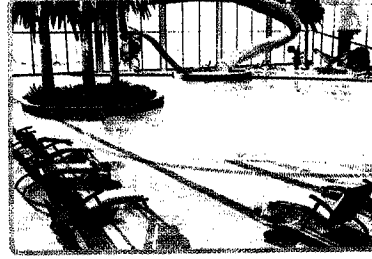
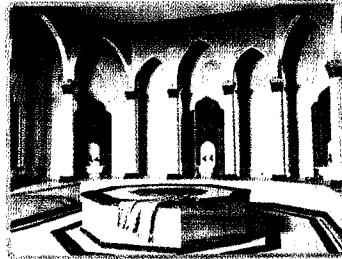
Keyif
Her şey keyifiniz için düşünüldü. Bay ve bayanlara ayrı ayrı hizmetler, her tür ihtiyacın karşılandığı termal havuzlar, hamam ve duş odaları... Asos Thermal Deluxe Hotel'in mineral suyu, radon gazı içeren, bir derde deva termomineral sudur. Kireçlenme, kısmi felç, osteoartrit, eklemler, kemik, mide, bağırsak, diyabet, tansiyon, kalp ve idrar yolu hastalıkları, stres ve buna bağlı sorunlar için birebirdir.

• Gezi
Asos Thermal Deluxe Hotel şifalı sularının yanında, civarındaki tarihi ve turistik beldelere yakınlığıyla da eşsiz olan NEVŞEHİR'in ilçesi, KOZAKLI'da bulunmaktadır. Kapadokya, Ürgüp, Avanos, Göreme, İhlara Vadisi gezip görebileceğiniz yerlerin sadece birkaçıdır.

• Eğlence
Asos Thermal Deluxe Hotel'de çocuklar, Aquapark'ta, suda eğlencenin keyfini çıkarıp, kreşte yaşatları ile oynarken, siz, oyun yada sinema salonlarında vakit geçirebilirsiniz; romantik bar ve türk kafe'nin farklı atmosferini soluyabilirsiniz.

• Dinlence
Asos Thermal Deluxe Hotel, günlük yaşamın yoğun stresinden uzaklaşmak; zamanı farklı, özel keyifli yaşayabilmek için her ayrıntısı düşünülmüş eşsiz bulunmaz bir dinlenme mekanıdır.

ASOS THERMAL DELUXE HOTEL 1200 Yataklı Kapasitesi ile Türkiye'nin En Büyük Oteli Olmaya Adaydır.

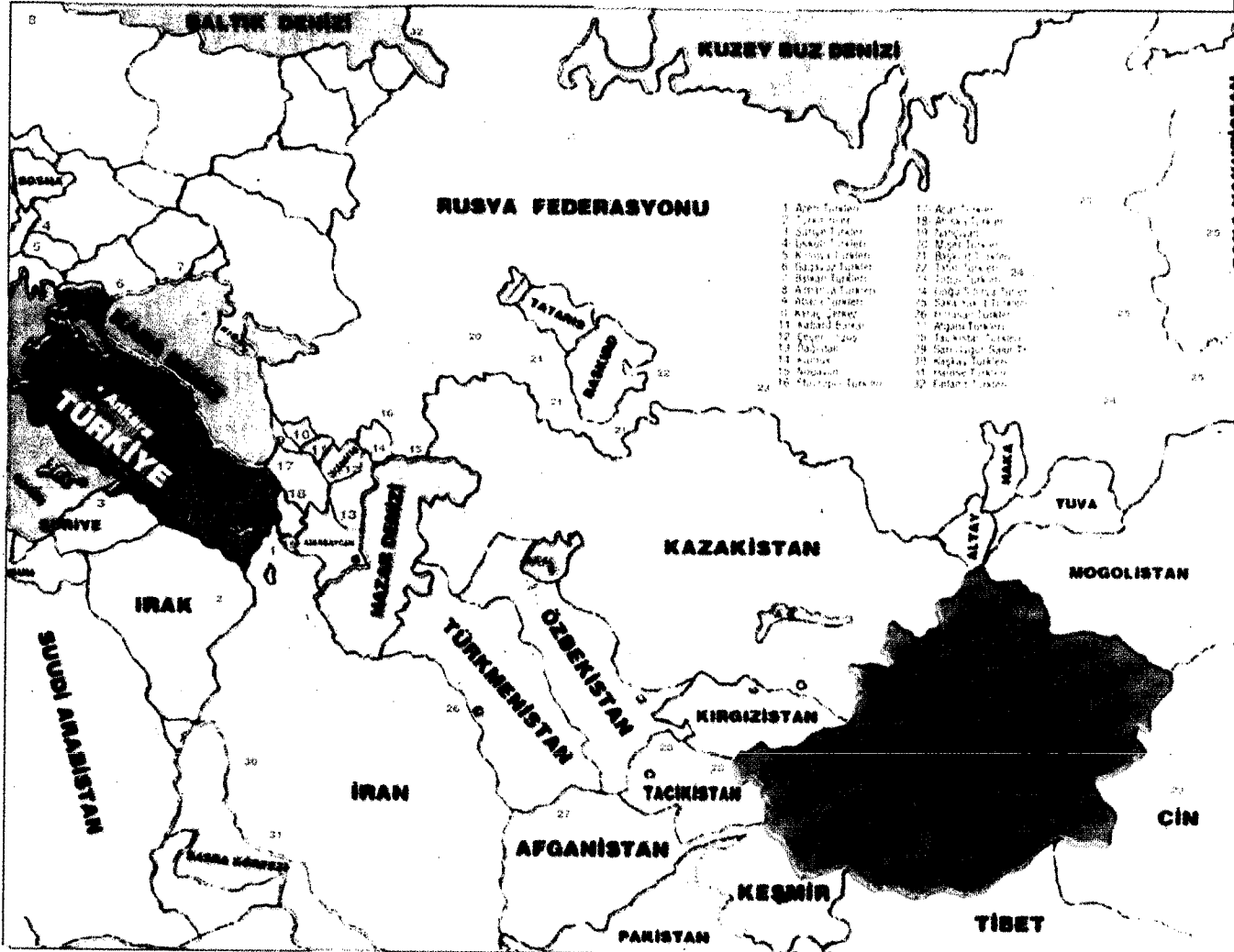
Not: Otelimiz İnşaat Halinde Olup Hizmete Giriş Tarihi 01.06.2008'dir

**KAYSERİ MERKEZ PAZARLAMA SATIŞ OFİSİ: Alparslan Mah. Bahar Cad. No: 21/A 38030
Tel: 0(352) 223 15 75 (Pbx) Fax: 0(352) 223 16 46**

**BİREYSEL
İLGİ
DERSHANESİ**
Profesyonel, Teknolojik, Etik, Etik

Doğu Türkistan ÇİN İSGALİNDE

**ROTA
DERSHANELEER**

Doğu TÜRKİSTAN
1.828.418 Km² yüzölçümü ile
35 milyon müslümanın yaşadığı
bir Türk yurdudur

**SİSTEM
DERSHANESİ**

GENEL MERKEZ
Hoca Ahmet Yesevi Mah. Türkistan Evleri 44. Sok. No: 28
Tel: 352.339 39 65 Fax: 337 35 04 38090 Kocasinan/KAYSERİ
ŞUBE
Sakarya Mah. Talat Paşa Bulvarı Kılıç Apt. No: 141/3
Dörtöyl / Çebeci / ANKARA
Tel & Fax : 312.319 54 72
www.gokbayrak.com gokbayrak@gokbayrak.com

**ÖZEL
ANADOLU
DERSHANELEERİ**